JOURNAL ARMÉNIEN
MANZOUME-I-EFKIAR
54, Grand' Rue de la S. Porte, 54
Constantinople

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Փ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻՆ ԱՄԷՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ ԳԱԳԸ ԱԼԻ ՃԱՄԲԱՅ, ԹԻՒ 54

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆՍ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՉԵՆ ՏՐՈՒԻՐ

Մանզումէի Էֆքեար

ԱԶԱՏԱԿԱՆ [illegible] ՕՐԹԵՐԹ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

منظومهٔ افكار ارمنیجه یومی غزته [illegible]

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍ.
Պոլսոյ համար	80 Ղ.	45 Ղ.	25 Ղ.
Գաւառներու համար	80 »	45	25 »
Արտասահմանի	[illegible]	[illegible]	[illegible]

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆՑ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 ղրշ., մէկէ աւելի դուէլիք ծանուցմանց համար
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

10 ՓԱՐԱ — ※ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ ※ — 10 ՓԱՐԱ

Ո՞Վ Է ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԲԱՐԵԿԱՄԸ
ԻՏԱԼԻ՞Ա ԹԷ ՖՐԱՆՍԱ

«Իգտամ»ի մէջ Ալի Քէմալ պէյի յայտնած մտայնութիւնը եւս (քանի որ հիմա օրուան... հրատապ հարցը մտայնութիւնն է) երեւոյթ մըն է ուրիշ շատ մը երեւոյթներու մօտ:

Ալի Քէմալ պէյ Իտալիան Թուրքիոյ բարեկամ կը նկատէ.— Ինչո՞ւ, որովհետեւ կղզիներուն Թուրքիոյ մնալը կը ջատագովէ եղեր: Իսկ Ֆրանսան Թուրքիոյ թշնամին,— Ինչո՞ւ, որովհետեւ կղզիներուն Յոյներուն մնալը կը ջատագովէ եղեր:

Նախ ըսենք թէ Իտալիա պաշտօնապէս չէ արտայայտուած այս մասին, և Ֆրանսա եւս պաշտօնապէս յայտարարութիւն մը չէ ըրած, այլ լրագիրներուն գրածներէն գիտենք միայն:

Բայց խնդիրը ա՛յս չէ, խնդիրը ա՛ն չէ որ Ֆրանսա իրեն յատուկ խիստ զօրաւոր պատճառներով քաղաքականութեան մը կը միտի, որ Թուրքիոյ մեր իմացած կերպով շահերուն հակառակ է: Բայց խնդիրը ա՛ն է որ ի՞նչպէս և ի՞նչ կերպով Իտալիա աւելի բարեկամ կ'ըլլայ եղեր Թուրքիոյ քան Ֆրանսան, քան անոր հազուագիւտօրէն պատուական վարչապետը՝ Բուանքարէն: Իտալի՞ան բարեկամ Թուրքիոյ, որուն կղզիներուն ամէնէն կարեւորները այսօր տակաւին անոր զինուորներուն ձեռքը կը գտնուին. Իտալի՞ան բարեկամ Թուրքիոյ, որ դեռ վերջերս անոր կլափը նետեց անոր կոշիկի ձեւով երկրէն հսկայատարիկ մեծութեամբ երկիր մը. Իտալիա՞ն բարեկամ Թուրքիոյ, որ անկէց երբեք ո և է շահ չունի, ո՛չ առեւտրական, ո՛չ տնտեսական, ո՛չ ստացուածական. և Ֆրանսա՞ն թշնամի այս երկրին, որուն փոխառութեան մեծ կեդրոնն է Փարիզ, որուն անձերն քանակութեամբ դրամագլուխը կը գտնուի այս երկրին հանրօգուտ ձեռնարկութիւններուն մէջ. Ֆրանսա՞ն թշնամի Թուրքիոյ, որուն Իտալիոյ հետ մղած պատերազմի միջոցին Փարիզի թերթերը, հակառակ իրենց երկրին Իտալիոյ հետ կնքած պայմանագրութեան, յաճախ Հռոմի թերթերուն հետ բանավէճի բռնուեցան:

Ալի Քէմալ պէյ ո՛րքան կարճատես է հակառակ իր ըմբռնումին:

Վերջապէս ճար չկայ. Երրեակ զինակցութեան ջուրերէն չենք կրնար առդին քաշել մեր մակոյկը. խղդուելու վտանգին մէջ անգամ՝ անոյշ է մեզի համար այդ պղտոր ջուրերուն մէջ փչել մեր վերջին շունչը: Ասիկա ալ «Մուգատտէրաթ» մըն է, Ալի Քէմալի արթական բառովը:

Երբ Պոսնա—Հերսէկի և Տրիպոլիսի ա՛յն անհարկու հարուածներէն վերջ անգամ, երբ այս պատերազմին առաջ Աւստրիոյ և Իտալիոյ թելադրութեամբ Ալպանիոյ ապստամբութիւններէն վերջ անգամ, կը յամառինք Երրեակ զինակցութիւնը ա՛յսքան գաղափարել գոյութիւն չունեցող պաշտպանութեան մը համար, զոր Ալի Քէմալներ իրենց երեւակայութեան մէջ կըստեղծեն միայն, մեզի կը մնայ ի՞նչ.—Նշաւակել մտայնութիւն մը, որ անդարմանելիօրէն ցաւագար է:

Անգլիա սահմանադրութենէն առջին մեր ի՞նչը յափշտակեց, Ֆրանսա՞ն մեր ի՞նչը կերաւ, Ռուսիա՞ն մեր ի՞նչը կլլեց: Բայց Աւստրիա՞ն չէ՞ր որ Պոսնա — Հերսէկը կուլ տուաւ, և Գերմանիա՞ն չէ՞ր որ յայտարարեց թէ ի հարկին Ռուսիոյ դէմ պիտի պատերազմի, եթէ այս վերջինը հակառակի այդ գրաւումին դէմ: Իտալիա՞ն չէ՞ր որ պայծառ օր մը յանկարծ իր մարտանաւերը շարեց Տրիպոլիսի, Պէնկազիի առջեւ, և քանի մը ռումբ արձակելով, Թրքական իշխանութիւնները փախցուց Քօնաքներէն, որոնց վրայ բարձրացաւ Իտալական դրօշը: Եւ հիմա, Իտալական սմսեղուկ քաղաքականութեան հետեւանքով, մոռնալ դեռ երեկի իրականութիւնը և Ֆրանսայէն գերադաս համարել այդ Իտալիան, ա՛յդ Գերմանիան և ա՛յդ Աւստրիան: Եթէ «Մուլքը» Քիւրտ մը ըլլար այդ տողերը գրողը, աս առաւելն ողջախոհ պիտի համարէինք զանոնք, բայց ստորագրողն է Ալի Քէմալ, Թուրք հրապարակագիրներուն ամէնէն լուրջը և ամէնէն հայրենասէրը:

Ալի Քէմալ պէյ ի՞նչու չի յիշեր թէ Իտալիոյ այդ թշնամութեան պատճառաւ էր որ Եղէնէն չկրցանք փոխադրել զօրքերը, տարի մը ամբողջ ծովերը մեր զինուորական առաքումներուն առջեւ փակ մնացին, և ճիշդ այս պատճառաւ պալքանեան վտանգին առջեւ յանկարծակիի եկաւ Թուրքիա, երկաթուղիի նեղ գիծ մը միայն տրամադրելի ունենալով չորս դաշնակից թշնամիներուն դէմ:

Եւ ճիշդ անցեալը բոլորը այդ օգերն համար չէ՞ որ այսօր Ֆրանսա աւելի քաղաքակրթական, աւելի բարձր քաղաքականութեան մը կ'ուզէ հետեւիլ իր ճաշակներուն, իր բարոյական մեծութեան ըմբռնումներով: Մինչեւ ցարդ գրեթէ քառասուն տարիէ ի վեր Երրեակ զինակցութեան Տէրութեանց քաղաքականութեան հետեւեցաւ Թուրքիա, ի՞նչ օգուտ քաղեց անոնցմէ. այդ օգերն ուղղակի հետեւանքը չէ՞ արդէ քայքայումը: Մենք առա Ալի Քէմալներէն աւելի բարեկամ ենք այս երկրին, հակառակ մեր բոլոր աղէտներուն և այդ օգերն աղէտ զգայազգածութիւններուն:

Մարդ իրենց չափ միամիտ և խառնուածքով շատ խանակ ըլլալու է որ երէկի սա՛ Իտալիան նախամեծար համարի առողջ, կորովի, հարուստ, քաղաքակիրթ Ֆրանսայէն, որուն մէկ խորհուրդը հազար խալայնի պետական մարդու թաքնամիտ յորդորներէն աւելի կ'արժէ: Իտալիան չէ՞ որ այսօր իսկ, երբ իբր թէ կղզիներուն համար մեզի թեր կ'ելլէ..., կ'աշխատի որ Տքօտքան Պարատագի արուի, փոխանակ Ալպանիոյ:

Ինչո՞ւ կղզիներուն համար այսպէս կը վարուի:—Ասիկա շատ պարզ է,—որպէս զի երբ օրկէց նկէց վաղը միւս օր խնդիր մը ունենայ Թուրքիոյ հետ, իսկոյն ինք անկէ իր գրաւականները և վայրկենաբար գրաւէ զանոնք:

Ուրիշ կէտ մըն ալ կայ, որուն համար Ալի Քէմալի նման ողջամիտ հրապարակագրի մը չենք ներեր: Ալի Քէմալ պէյ կ'ըսէ թէ Միջերկրականի հաւասարակշռութեան համար պէտք է որ կղզիները Թուրքիոյ մնան: Ասո՞ր համար միայն. թէ պէտք է մնան, որովհետեւ Թուրքիոյ ստացուածքն են անոնք: Այսուհանդերձ՝ ալ Ալի Քէմալ կ'ուզէ որ Թուրքիա գոյութիւն ունենայ՝ ցամաքի և ծովու վրայ ուրիշին հաւասարակշռութիւնը պահելու համար:

Մենք Թուրքիոյ համար պիտի փափաքէինք որ ան ասուհետեւ մնայ իբրեւ բոլորովին անկախ պետութիւն, իր ներքին կողմով զօրացած, քաղաքակրթուած, ուրիշներուն միջամտութիւնէն զերծ, ուրիշներուն հաւասարակշռութեան մասին բոլորովին անտարբեր, ինքնուրոյն զարգացումով և բարոյականով, ճիշդ ինչպէս կը բաղձայ Ֆրանսա, և ինչպէս պէտք է բաղձան աշխարհի բոլոր Ալի Քէմալները:

Այս պատերազմը ի՞նչ կերպով ալ վերջանայ, Էտիրնէով կամ առանց Էտիրնէի, կղզիներով կամ առանց կղզիներու, դարձեալ Ֆրանսայի դրամագլուխը չէ՞ որ պիտի վերանորոգէ երկրին վարկը: Ի՞նչ պիտի հասկնայ Իտալիայէն,—հասկցածնիս արդէն հասկցանք. ի՞նչ պիտի հասկնայ Աւստրիայէն.— անորմէ արդէն հասկցածնիս հասկցանք հինգ տարի առաջ: Ի՞նչ պիտի հասկնայ Գերմանիայէն.— Կրնա՞յ յոյս դնել կարեւոր և փրկարար դրամական աջակցութեան մը վրայ:

Բայց այս քարոզները աւելորդ են, և մտայնութիւնն ալ միմիայն նախախնամութիւնը կրնայ փոխել...:

ԵՐ. Տ. ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՆԻՒԹԸ

ՉԱՐՄԱՆԱԼԻ ՄՏԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Շատ զարմանալի է Թուրք հրապարակագիրներէն շատերուն մտայնութիւնը: Հայկական խնդրին վերջերս առած նոր երեւոյթին առջեւ ո՛չ մէկ Թուրք հրապարակագիր, բացի Թերեւս մէկէն, չզանուեցաւ իր պաշտօնին բարձրութեան վրայ և չհամարձակեցաւ ձայնակցիլ Հայոց բարեկարգական պահանջումներուն, ինչ որ անկեղծութեան ու մանաւանդ լաւ ըմբռնուած ճշմարիտ հայրենասիրութեան գեղեցիկ շարժում մը եղած պիտի ըլլար:

Ահմէտ Ակայէֆ պէյ, որ թէ՛ սրահներուն և թէ Հայերուն պահանջած բարենորոգումներուն առթիւ բաւական ժամանակէ ի վեր գրիչ կը շարժէ, գիտակցաբար կը մոլորի դարձդարձիկ ուղիներու մէջ և մասը բո՛ւն վէճին վրայ դնելու կը վարանի: Իր գրած վերջին մէկ յօդուածին մէջ խոլողութիւնը անդիմանալու ձեւեր կ'առնէ և կը հարցնէ թէ ասոնցմէ Հայերուն բողձանքները արդեօք Ռուսահայերու փափաքներուն համապատասխան են:

Ահմէտ Ակայէֆ պէյ, որ իբրեւ հրապարակագիր իրաւունք ունի կարծիք յայտնելու երկրին ներքին քաղաքականութեան վերաբերեալ կարեւոր հարցերու մասին, պարտաւոր չէ՞ զգար ինքզինքը մօտէն ուսումնասիրելու թէ իրենց «սիրելի Հայ հայրենակիցները» ի՞նչ կը պահանջեն: Ինչո՞ւ ուշքէ չանցըներ ազգ. Պատրիարքարանի կողմէ Բ. Դրան մատուցուած «թագրիր»ներու մասին Հայ թերթերու հրատարակած տեղեկութիւնները և ի՞նչու մանաւանդ չի հետաքրքրուիր գիտնալու թէ Թուրք օրագրողները, որոնց աջակցութիւնը կը խոստանայ մեզ, ի՞նչ պատճառներով օր մը օրանց չեն յիշատակեր Հայաստանի ամէն անկիւնները շարունակ պատահած սպանդներու, թալաններու, առեւանգումներու և բռնի իսլամացումներու անվերջ, անհատնում դէպքերը, մինչ Բերայի մութ խուղերուն կամ Ղալաթիոյ գինետներուն մէջ տեղի ունեցած անմեղաչնչին դէպքն իսկ կը հրակերին և յաճախ առեւտրականութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրեն: Երեսուն տարիէ ի վեր բռնութեան տակ հեծող, իր զաւակներուն չարաչար սպանութեան, իր աղջիկներուն բռնի իսլամացման ականատես եղող ազգի մը սահմանադրական շրջանի մէջ կեանքի պաշտպանութեան պահանջքը ո՞րչափ տարօրինակ բան է որ Թուրք հրապարակագիրները իրար անցեր են և կարծես թէ իրենց «սիրելի Հայ հայրենակիցները» արժանի չեն տեսներ որ խաղաղ կեանքով մը ապրին ու հայրենիքին բարգաւաճման սատարեն, իրենց իմացական ու ճարտարական կարողութիւնները ի սպաս դնելով լայնօրէն:

ՀՐԱՅՐ

ԴԱՇՆԱԿԻՑ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՐԺԷՔԸ

"ԻԳՏԱՄ„Ի ՄԷԿ ՅՕԴՈՒԱԾԸ.—ՀԱՆՐՕԳՈՒՏ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՆԵՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎԱՅՐԵՐՈՒՆ ՄԷՋ.—ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՂ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ.—ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ, ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ, ՍԵՐՊԻԱ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ.

Զորեքշաբթի թիւին մէջ «Իգտամ» կը հրատարակէր հետաքրքիր յօդուած մը, որուն մէջ կը յիշէր թէ Դաշնակից բանակներու գրաւած տեղերը ղրկուած են Պուլկար Յանձնաժողովներ, որոնց պաշտօնն է քննել տեղւոյն հողը, արդիւնաբերութեան պայմանները, հանքերը եւլն. և տեղեկագիրներ պատրաստելով ներկայացնել իրենց կառավարութեան:

Այս շահեկան տեղեկութիւններուն վրայ կ'աւելցնէր «Իգտամ» կարգ մը խորհրդածութիւններ, յիշեցնելով թէ Պուլկար կառավարութեան այդ ձեռնարկները թանկագին օրինակ մը պէտք է ծառայեն Թուրք վարչութիւններուն ու ժողովուրդին:

Անշուշտ նոր բան մը չէ որ կըսէ «Իգտամ»: Ուրիշ շատ շատերն ալ յիշեցուցած են այդ կէտը: Նոյնիսկ Օսմ. Խորհրդարանին մէջ գտնուեցան մէյմուններ որոնք քաջութիւնը ունեցան, իրենց անձնական փորձառութիւններէն թելադրուած բարձրաբարբառ աղաղակելու թէ, Պուլկարիա կրնայ շատ մը տեսակէտներով օրինակ ծառայել Թուրք կառավարութեան. բայց ո՞վ ոք անդրադարձաւ այդ ձայներուն. արհամարհանքի շեշտերով ընդունուեցան անոնք: Գտնուեցան թերթեր, խմբագիրներ, մարդեր որոնք նոյն բանը յիշեցուցին, բայց մնացին «ձայն բարբառոյ յանապատի»: Կառավարական շրջանակներուն մէջ, Թուրք մամուլի կարգ մը ներկայացուցիչներու մօտ, ինչպէս Թուրք հասարակութեան լայն խաւերուն ծոցը կը տիրէ տակաւին այն մտայնութիւնը, որուն համեմատ երէկուան «րայա» Պուլկարը արհամարհանքի արժանի է միայն:

Ամէն անոնք որ Վառնա այցելած են, հետաքրքրական տեսարանի մը ականատես եղած են անշուշտ: Գացէք հոն եւ պիտի տեսնէք գեղեցիկ ճամբաներ, խճուղիներ, ծառուղիներ, շէնքեր, հասարակաց զբօսարաններ, որոնք բոլորը պատիւ կը բերեն ո և է քաղաքակրթուած ազգի: Ասոնց կողքին, ծովեզերքը, անկիւն մը կը գտնուի խարխուլ, սեւցած, մրտած չէնք մը, որ աւելի խցիկի կը նմանի քան պետական չէնքի: Թուրք կառավարութեան օրերէն մնացած ՄԱՔՍԱՏՈՒՆՆ է ան: Վառնայի քաղաքապետութիւնը յատկապէս թողած է այդ չէնքը իբրեւ յիշատակ Թուրք տիրապետութեան, որպէս զի Պուլկարներու նոր սերունդները տեսնեն զայն և յիշեն թէ ինչպիսի կառավարութիւն իշխեր է առնօք իրենց հայրենիքին վրայ: Այդ խարխլած ու խեղճուկ չէնքը, պուլկարական հսկայ գեղակերտ չէնքերուն կից, խորհրդանշանն է Թուրք իշխանութեան, և անոնց երկուքին հակադրութիւնը կը մատնանշէ Թուրք և Պուլկար քաղաքակրթութիւններու խոր տարբերութիւնը:

Թերեւս մեր Թուրք հայրենակիցները առարկեն թէ այդ «Մաքսատունը» մնացորդն է 35 տարի առաջուան Թուրք կառավարութեան վիճակին. անկէց ասդին հաւանաբար նոյնը չպիտի մնար, ինչպէս չեն մնացած ուրիշ շատ մը Թուրք նաւահանգիստներն և այլ պետական չէնքերը: Պաշապ խօսք. Վառնայի այդ խորհրդանշան չէնքը ոչ մէկ կերպով կը տարբերի Թուրքիոյ և սահմանադրական Թուրքիոյ նմանօրինակ չէնքերէն: Ամէն Թուրքիացի երբ տեսնէ զայն, անմիջապէս պիտի ճանչնայ և պիտի յիշէ իր երկրին նման չէնքերը. մինչեւ այսօր Պոլսոյ մէջ իսկ կարելի է գտնել այդ չէնքին նմանող տուներ ու հարիւրներ: Չեմ ուզեր ըսել գաւառները, ուր գտնուածները իրենց խեղճութեամբ Վառնայի խորհրդանշան իսկ կը գերազանցեն:

Մենք այսպիսի տխուր և ցայտուն հակադրութիւններու միջոցին վարժուեցանք ամէն յանցանք վերագրել նախորդ րէժիմին, Սուլթան Համիտի ապիկար վարչութեան: Բայց բաւական է ո՞րքան մեղադրուեցան հին այդ մեռելները. Ներկան պէտք էր արդարացնէր թէ ինքը կը զանցէ ոչ միայն Համիտեան րէժիմն ու կարգերը, այլեւ համիտեան մտայնութիւնն ու ուղղութիւնը:

Դժբախտաբար Ժէօն Թիւրք կառավարութիւնները, որոնք հետզհետէ իրարու յաջորդեցին զիրար արժելով, ոչ միայն չկրցան հինը ջնջել, այլեւ քալեցին հին ճամբէն, ժողովուրդին մէջ այն համոզումը արմատացուցին թէ «Համիտն ինկաւ հարիւրաւոր Համիտներ անոր տեղը անցան»: Զօրս տարուան ընթացքին ժողովրդական բարեկարգական ի՞նչ ձեռնարկներ եղան. ատեանի կռիւներ, բիւրոկրասիի վէճեր ու էնթրիկներ իրար խաչաձեւեցին: Թուրքիան ներկայացնող ոյժը երկրագործ ու աշխատաւոր դասակարգն է. ի՞նչ բարեկարգութիւններ եղան այդ դասակարգին համար. աշարի տո՞ւրքը բարեփոխուեցաւ, րէժի՞ն ջնջուեցաւ, խաֆիրութեան, անկարեայի, գաղտնի դատավարութեան դէմ օրէնքներ դրուեցան, միւլթէզիմներու, կալուածատէրներու, վաշխառուներու շահատակութեանց դէմ սա՞նձ դրուեցաւ, ժողովրդական միութիւնները, երկրագործական առեւտրական արդիւնաբերական ընկերակցութիւնները քաջալերուեցա՞ն: Ժէօն Թիւրք կառավարութիւնը չէ՞ր որ իր առաջին բարեկարգութիւններն սկսաւ սահմանադրութեան արմատէն հարուածելով. մամուլի ազատութիւնը սեղմելու համար քանի՛ քանի անգամներ ձեռնարկներ չեղան. ընկերութիւններու, երկրին աշխատաւոր դասերու ընկերակցութիւնները չսեղմուեցա՞ն. հաւաքումներու, խօսքի ազատութիւնը չբռնաբարուեցա՞ւ: Ո՞ր մէկ բարենորոգումները թուենք:

Աւելորդ էր յիշել անշուշտ այս բոլորը, որովհետեւ բաւականէն աւելի ծանօթ են անոնք և մեր ժողովուրդի սրտին վէրքը կը կազմեն: Բայց մենք ցոյց տալու համար յայտնի հակադրութիւնը, որ գոյութիւն ունի Թուրքեւ պուլկար քաղաքակրթական ձեռնարկներուն մէջ, պիտի վեր առնենք մէկ երկու կէտեր, որոնք ցոյց կուտան թէ Պուլկարիոյ և միւս Դաշնակից պետութիւններու մեծութեան գաղտնիքը ի՞նչ բանի մէջ կը կայանայ:

Պուլկարիոյ մէջ 35 տարիներէ ի վեր եղած են բազմաթիւ կուսակցութիւններ, որոնք բուռն պայքար մղած են իրարու դէմ, զիրար հալածած են, սպանութիւններ, դաւադրութիւններ անպակաս եղած են հոն. կուսակցական պայքարները իշխաններ տապալած, դահլիճներ ձգած, նախարարներ սպաննած են: Բայց բոլոր կուսակցութիւնները, այդ բոլոր թայֆայական կամ կուսակցական պայքարները, վէճերն ու ատելութիւնները երբեք արգելք չեն եղած որ երկրին քաղաքակրթութիւնը տուժէ: Ամէնքն ալ, բոլոր իրարու դէմ ծառացած կուսակցականներն ալ միակ մղում մը ունեցած են իրենց ցեղի զարգացման տեսակէտով: Անոնք բոլոր զգացած են թէ Պուլկար ժողովուրդը գերազանցապէս երկրագործ ու աշխատաւոր է, և իրենց բոլոր ճիգը թափած են զայն առաջնորդելու, երկրագործական, հանրօգուտ շինութիւններու, արդիւնաբերական օրէնքներ գրած են ամէնէն առաջ, երկրագործական յանձնաժողովները թուղթի վրայ մնացած չեն, անոնց տեղեկագիրները պետական արխիւները նետուած չեն փոշիներու՝ ցեցերու կեր ըլլալու համար: Ճամբաներու, երկաթուղիներու «պրօժէ»ները քննուած ու նետուած չեն, նոր «պրօժէ»ներու տեղի տալու համար: Պետական ու անհատական վարժարանները բազմապատկուած են անհամեմատ կերպով: Պուլկար երիտասարդները եկած քաղաքակրթութեան սնունդը քաղած են Թուրք երիտասարդներու քթին տակ. պրպտեցէք Րօպէրթ Գոլէճի Յիշատակիրները, անոր ընթացաւարտներու ցանկերն աչքէ անցուցէք և պիտի տեսնէք որ 1865էն սկսեալ պուլկար երիտասարդութիւնը դունդագունդ դիմած է հոն: Եղած են տարիներ, երբ աշակերտներու մանաւանդ ընթացաւարտներու հարիւրին 70ը պուլկար եղած է: Այսօրուան Պուլկարիոյ պետական անձնաւորութիւններու շատերը, որոնք այնքան իրենց վրայ կը խօսեցնեն միջազգային մամուլը, աշակերտներ են Պոլսոյ հիմնուած Րումէլի Հիսարի այդ մեծ հաստատութեան: Պուլկար երիտասարդութիւնը 1878էն ասդին մեծ սնունդ գտաւ նաեւ իր երկրի վարժարաններուն ու Եւրոպական համալսարաններուն մէջ: Անոնք բոլորը, այդ բոլոր երիտասարդները Թուրք երիտասարդներու փոլիթիքացութենէն աւելի նուիրուեցան երկրաշէն գործին, երկրագործութիւնը զարգացուցին, կրթութիւնը, մամուլը, գրականութիւնը ծաղկեցուցին, շինեցին, շինեցին ու շինեցին: Քանդեցին հինը, կանգնելու համար նորը. բայց այդ նորը եղաւ անհամեմատ աւելի գեղեցիկ քան հինը:

Այդ բոլոր աշխատանքին արդիւնքը եղաւ այն ինչ որ կը տեսնենք: 1878ին Պուլկար իշխանապետութիւնը կը գտնուէր անհելի գումարներով պարտքի տակ. գիւղացիները աղքատ եղած էին. Լծկան եզներ գոյութիւն չունէին: Այսօր այդ պարտքերը անհամեմատ կերպով նուազած են. գիւղացիութիւնը հարստացած է համեմատաբար. լծկան եզներ չունեցող գիւղացին կովեր, եզներ ու այլ տաւարներ կը հայթայթէ Թուրքիայէն և ուրիշ երկիրներէն:

Պուլկար ժողովուրդին ու կառավարութեան այդ շինարար յատկութիւնն է որ երեւան եկաւ նաեւ ներկայ Պալքանեան պատերազմի միջոցին: Թուրք գերիները, օրական մէկ կամ աւելի փրանք օրավարձով աշխատցուեցան Պուլկարիոյ մէջ ճամբաներու, երկաթուղիներու շինութեան: Հանրօգուտ շինութեանց յանձնաժողովներ ղրկուեցան գրաւուած վայրերը ուսումնասիրելու համար:

Ռումանիայէն մեր առած մասնաւոր տեղեկութիւններու նայելով, Պուլկար կառավարութիւնը սկսած է հոն ալ հանրօգուտ շինութեանց ձեռնարկներու վրայ մտածել, սկսած է նոյնիսկ հայ և յոյն աշխատաւորներ հրաւիրել դէպի գրաւուած երկիրներու քիչ աւելի ներսերը, ճամբաներու և այլ հանրօգուտ ձեռնարկներու աշխատցնելու համար: Ահա շինող

Կը ԹՕՐԻՆ (14)

ՄԱՔՈՒԶԱՓ ՄԵՆԱՄԱՐՏ

Քանի մը վայրկեան լուռ մնացին երկուքն ալ նշմարելի խառն խորհուրդներու, ուր ցաւերը և յոյսը իրարու կը բախէին շփոթ կերպով: Ինքզինքը յաղթելու վարժուած՝ Պ. Սալթըս խօսեցաւ առաջին անգամ.

— Գրեթէ կը խղճահարիմ խօսելով քեզի պայքարի և վտանգի վրայ, մինչ դուն շատ պէտք ունիս քիչ մը հանգիստի. հազիւ դուրս կ'ելլես այն անհաւաքավայրէն, ուր կը գտնուին մահուան սպառնալիքները: Կը փափաքիմ որ քանի մը օր խաղաղութեամբ սուսանէիր այն պայծառ աղջկան կողքին՝ որուն դիւթական հաւատարմութիւնը վայրկեան մը չվրիպեցաւ: Երկուքդ ալ արժանի էք ատոր: Եթէ վտանգ ըլլայ որ քու անդի սահմանոյդ ոչ մէկուն ծանօթ է, կամ ոչ մէկէն կասկածուած, կարծեմ թէ ովկիանոսին վրայ բաւական երկար պտոյտ մը վտանգը աչք պիտի առնէր, որովհետեւ կ'ուզեմ որ ժամանակ մը բացծովուն լաւ օդը շնչես: Բայց ինչպէս վստահ ըլլալ բանի մը վրայ, մերինին պէս թշնամի մը ունենալով դիմացնիս: Այդ մարդը բուն իսկ սատանան է, մերմօրէն կ'ըսեմ քեզի, սիրելիդ իմ Արթըր, և որովհետեւ քու ապահովութեան հոգը այս ժամուս, ամէն բանէ առաջ, պէտք է մեզ զբաղեցնէ, թերեւս հարկ պիտի ըլլայ դէպի Լոնտոն դառնալ: Քանի մը ժամ առաջ քեզի կ'ըսէի թէ Լոնտոնէն աւելի յարմար տեղ չկայ պահուըտելու: Հոն կազմ և պատրաստ ապահով մնալու բան մը ունիմ, ուր եկողին ճակատը կը չափեմ...

Կը խօսէր ակնուին երբ երիտասարդ մը, կամրջակին վրայ երեւնալով, իրենց մօտեցաւ, թուղթ մը ձեռքը: Մր. Ֆրիմէն էր, «Սիմուլ»ի մէջ հաստատուած անթել հեռագրին վերակացու պաշտօնեան:

— Հեռագիր մը ձեզի համար, պարոն:

Սալթըս թուղթը առաւ, բացաւ, աչքէ անցուց, և կարդացած պահուն, դէմքը արդէն իսկ անարիւն եղաւ, ձիւնի պէս ճերմակ, մարմարինի բրտութեամբ սառած: Նոյն իսկ քիչ մը եա եա գնաց, որպէս թէ հարուած մը ընդունած ըլլար:

— Աստուա՛ծ իմ, Աստուա՛ծ իմ, մրմնջեց խուլ կերպով:

Բայց ընդհուպ իր կամքը յաղթած էր այս վաղանցիկ տկարութեան:

— Ինչ կ'ըսէի, յարեց, բռնի կերպով ժպտելով, բուն իսկ սատանան:

Արթըր առաւ թուղթը, կարդաց հեռագիրը.

«Առ Պարոն Ճօն Սալթըս
«Սիւսմիւր մէջ.
Կցեցէ՛ք իմ ամէնէն անկեղծ մաղթանքներս: Ես անգամ մըն ալ աւելին պիտի չկրնայի ընել: ՕՇԻՕ
մարքիզ ՄԱՑՈՒՄԻ»

Դ.

ՁՄԵՌԿԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Ձմեռնային կայսերական Պալատը անվիճելի կերպով այդ ժամանակին Լոնտոնի մէջ գտնուած նոյն կարգի ամէնէն յաջող, ամէնէն արդիւնաւէտ հաստատութիւններէն մէկն էր:

Իր ասպարէզը մինչ այդքան փայլուն եղած չէր: Ուիլինգթ փողոցին վրայ բացուող կոմինակի փողոցներէն մէկուն մէջ հաստատուած, այս բոլորշի գեղեցիկ յիշատակարանը յուզեկ պատմութիւն մը ունէր: Հետզհետէ համայնապատկեր, նուագահանդէսի պէս, գիտական բանախօսութեանց վայր, կրկէս, զինուորեալ քուէպահանջ կիներու ընդհանուր կեդրոնատեղի, յաջողութիւնը կարծես չէր ուզած կապուիլ ոչ մէկուն այս ձեռնարկութեանց՝ որոնք արագ արագ իրարու կը յաջորդէին հոն. ամէնէն վերջը Ձմեռնային Ընկերութիւնը հոն հաստատուած էր, առանց իր նախորդներէն աւելի յաջողութիւն գտնելու:

Տարի մը դժուարաւ ինքզինքը պարտքելէ վերջ, անանկութեան շատ մօտ կը տեսնէր ինքզինքը, երբ անյուսալի վարձակալ մը ներկայացաւ: Իր անունը չյայտնող հզօր դրամատէրի մը հաշուոյն գործելով, կալուածը կը գնէր իր առհասնելիքներով և պարտքերով, և դիւրաւ տեսնուեցաւ թէ գործերը բոլորովին նոր հիմի մը վրայ պիտի դրուէին: Նախ և առաջ սառի պէս ողորկ հսկայի տախտակամած մը մասնագէտներուն ուշադրութիւնը հրաւիրեց: Ասոնց ըսածին համեմատ, Եւրոպայի մէջ ոչ մէկ կողմ, սառ նման անթերի չէր գտնուեր. հին կանչակրուած մէկ կողմ ձգուեցաւ: Մաշած թառիններուն, պատերը, սրահները, աթոռները ազարտող պղտոր դարդերուն տեղ, առաջնակարգ յարդարիչներու կողմէ կարգի դրուեցան, բարձր ճաշակէ վարագոյրներ, արդի ոճով կահոյքներ զօրս կը փնտռէ դժուարահաճ հասարակութիւն մը:

(Շարունակելի)

կառավարութիւն մը, որ, իր ամէնէն նեղ վիճակին մէջ իսկ, կը խորհի աղդիւնաբերական ձեռնարկներ իրագործելու, որ իր ունեցած սուղ փարան կը յատկացնէ չինելու և ոչ թէ բիւրոկրատի քսակները լեցնելու։

Հոդ է Պուլկար կառավարութեան և իր ժողովուրդին մեծութիւնն ու արժէքը։ Ես մէկ կողմ կը ձգեմ ռազմական այն բմբոստ ու յանդուգն ոգին, որ Ներկայ պատերազմի միջոցին ցոյց տուաւ. անոր քիչ աւելի հետեւեալները կը տանի մեզ։

Պուլկարիոյ հետ պէտք է յիշենք նաեւ Յունաստանը։ Թուրք և Հելլէն պատերազմէն առաջին, այն պատմական ուր Հայոց Լ. Հայքս տեղիքը կցեց իր անունին, այն պատմ. ուղէն ետք ուր Հելլէն քաղաքին Թերումթիւններ լոյս աշխարհ բիւզան, անկէց ի վեր Յունաստան չատ փոխուած է։ Իր ծովային ոյժին հրամանատարները Անգլիացիներ են, իր ցամաքային բանակի կազմակերպիչները Ֆրանսացիներ են, և իր ժանտարմրի ղեկավարները Իտալացիներ։ Այնքան հրաշալիօրէն կազմակերպուած, որ հիացում կ'ազդեն այսօր։ Յունաստան երկրագործութեան յարմար չէ. ան վաճառականութեան, մանաւանդ ծովային վաճառականութեան յարմար միջավայր մըն է. և մենք կը տեսնենք որ այդ ժողովուրդը հսկայի քայլեր առած է վերջին քանի մը տարիներուն մէջ. զացէք Բիրէօ, Աթէնք, և պիտի տեսնէք հրաշքի Թուրք կառավարութեան օրով այդ ծովահէններու, աւազակներու բնակավայրը դարձած է այսօր ամէնէն ապահով վայրերէն մին. առեւտրականութիւնը այնքան ուժեղ կազմակերպուած է որ հասարակ գործաւորները իսկ կը պատժուին բաւական ծանր յանցանքով։ Օամանցիներ թերեւս հեղինութեան ժպիտ մը ունենան իրենց շրթունքներուն վրայ, և զարմանան թէ մի՞թէ կարելի բան է ու բնականէն զոզ մնացած Յոյնը վաղ անցնի իր բնութենէն։

Թող երթան ու տեսնեն։ Քաղաքակրթութիւնը շատ բան կը փոխէ մարդկային սուր ունակութիւններէն։

Ես չեմ ուզեր թուել անցուցած Յոյն ժողովուրդին մանր թերութիւնները, ինչպէս չեմ մոռցած այն խանդավառ զգացումին, որ կը մղէ զիրենք դէպի պատերազմ. Բիրէայի մէջ, պատերազմի քացող բանակի մը զինուորները, երբ կը դիմաւորուէին իրենց մայրերէն հրաժեշտի վերջին բարեւը առնելու համար, կը մերժէին զանոնք ըսելով.

— Մենք ձեր զաւակները չենք, մենք հայրենիքին կը պատկանինք. մի՛ սպասէք մեր վերադարձին։

Օտարականներ արտասուեցին այս յուզիչ տեսարանին առջեւ։

Չեմ ուզեր յիշել նաեւ այն յոյն երիտասարդները ու նոյնիսկ տարեցները, որոնք Ամերիկայէն կուգային իրենց սեփական ծախքով հայթայթած զէնքերն ու ռազմամթերքը իրենց վրայ, կուգային կռուելու իրենց կամաւոր հայրենիքի օրհասական զատին համար։ Այս բոլոր խանդավառութիւնները գէթ իրենց նման երեւոյթները ունեցան նաեւ Թուրքիոյ մէջ։ Բայց եթէ կայ խոր տարբերութիւն մը և նշանակելի իրողութիւն մը, ըմբռնումի այն տարբերութիւնն է, որ կը բաժնէ երկու երկիրներու ժողովուրդներն ու պետութիւնները։ Թուրք ժողովուրդը միշտ արհամարհանքով վերաբերուեցաւ դէպ իր երբեմնի հպատակ ազգաւորները, չտեսաւ անոնց ջանքերը յառաջդիմութեան ճամբուն մէջ, չուզեց բնաւ ալ գրկել այն նշանաբանը որուն հետեւեցան անոնք, միայն հոն ուր էր, միշտ վստահ իր ոյժերուն վրայ։ Անոնք կը հաւատար թէ իր գերագոյն ու մասնակից թշնամին Ռուսիան էր կամ Անգլիան, Իտալիան կամ Աւստրիան։

Մինչդեռ Պալքանեան ազգերը շատ լաւ կը ճանչնային իրենց թշնամիին թերութիւնները ու լաւ կողմերը, և կ'աշխատէին քալել այնպիսի ճամբայէ մը, որ զիրենք պիտի տանէր դէպի վեր, դէպի յառաջդիմութիւն։

Զարմանալի չէ՞ որ նոյնիսկ Թուրք կառավարութեան ներկայացուցիչները չէին կրցան գնահատել իրենց թշնամիի չարժանիները, Հուզզը փաշան Հռոմի դեսպանն էր. եկաւ վարչապետ եղաւ, և մազի չափ տեղեկութիւն չունէր այն բոլորէն որոնք տեղի կ'ունենային Իտալիոյ մայրաքաղաքին մէջ Տրիպոլիսի ու Պենկազիի համար։ Ասըմ պէյը Սոֆիայի Թուրք ներկայացուցիչն էր. եկաւ Արտաքին Գործոց Նախարար եղաւ, և հրապարակով յայտնեց թէ Պուլկարիա և Թուրքիա առաւել քան երբեք բարեկամ յարաբերութիւններ ունէին, մինչ անդին Պալքանեան Դաշնակցութիւնը կը կազմուէր նոյնիսկ Սոֆիայի մէջ եւ Պալքանեան պատերազմը կը պատրաստուէր Թուրքիոյ դէմ։

Անկնարկ մըն ալ Սերպիոյ վրայ։

Ինչ է Սերպ և աւստրիական վէճին պատճառը. ինչո՞ւ Սերպիա կը բաղձայ նաւահանգիստ ունենալ Ադրիականի վրայ, ո՛չ թէ որովհետեւ անոր բիւրոկրատին կ'ուզէ աշխարհակալութիւններ ընել, ոչ թէ որովհետեւ Բէթար Թագաւորը կը բաղձայ ընդարձակ երկրամասերու վրայ իշխել, այլ գիտաւորապար անոր համար որ Սերպ ժողովուրդը գոցուած կը գտնէ իր արդիւնաբերութիւններու արտածութեան ճամբան, որովհետեւ Սերպիոյ խոզերը, որո՛նք այդ երկրին հարստութիւնը կը կազմեն, արտածուելու ճամբայ կը փնտռեն։ Սերպիոյ մէջ, Բեթար Թագաւորի օրերէն առաջին, կառավարութիւնը միակ տեսակէտ մը ունէր. զարգացնել իր

մշակման ժողովուրդին անտեսական վիճակը, բարւոքել զայն։

Մէկ խօսքով, Պալքանեան պետութիւնները միայն տաւրք հաւաքողներ չեն ուզած ըլլալ, միայն «խնդիրը պահպանող» — Հիլմի փաշայի խօսքն է իրեն համար ըսուած — չեն ուզած ըլլալ, այլ չինող, կենդանացնող ու բարեկարգող. մանաւանդ իրենց բարեկարգութիւններու և օրէնսդրութեան մեծագոյն առանցքը դարձուցած են հեկրագործ ու աշխատաւոր ժողովուրդի տնտեսական ապրումը։

Այս երեւոյթին դիմաց Թուրքիա ինչ համեմատութեամբ կրնայ գնել իր դիրքը նժարին միւս թաթին մէջ։

ՄՍՍՐՈՊ

ԱՐԱԲՆԵՐԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ԿԸ ԴԻՄԵՆ

Թիֆլիզի «Հորիզոն»ը կը գրէ թէ Միջագետքի և Տիգրանակերտի Արաբներու եօթը ցեղապետներ Ռուսաստանի դիմեր են՝ խնդրելով որ Միջագետքը իր պաշտպանութեան տակ առնէ։

ԴԵՍՊԱՆԱԺՈՂՈՎԸ

ԵՒ

ԵՐՐԵԱԿ ՁԻՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

Պերլինէն 15 յունվ. Թերթ կը հաղորդեն «Թայմ. Լօյտի» հեռագիրը.— Լոնտոնի դեսպանաժողովը այսօր դրամեցաւ Գերմանիոյ և Երրեակ Զինակցութեան տէրութեանց կողմէ արուած առաջարկներով, որոնք կը ձգտին հաշտական ծանուցագիրին պարունակութիւնը մեղմացնելու։ Գերմանիա, ինչպէս առաջ, կը մերժէ նաւային ցոյցի մը գաղափարը։ «Տէյլի Թելէկրաֆ»ին կ'ըսէ թէ ֆրանսական կառավարութիւնն էր որ Պոլսոյ առջեւ ցոյց մը ընելու գաղափարը արծարծեց, ինչ որ այնքան աւելորդ է, որքան Ֆրանսա ամենամեծ պարտատէրն է Թուրքիոյ և մեծ թերթերու շատ մեծ թելադրողը։ Նոյնչափ Ֆրանսական քաղաքականութիւնը Պալքանեան դաշնակիցներուն կողմէ վարձատրութեան մը և կամ ասիական Թուրքիոյ անդամահատման վրայ յոյս եր դնէ և հետեւաբար կ'ուզէ պատրաստուիլ Ռուսիոյ իր նաւային ու անդամութիւնները պաշտպանելու։

ՍԵՐՊԵՐԸ ԱԼՊԱՆԻԱՅԷՆ ԿԸ ՎՏԱՐՈՒԻՆ

«Ռենիմէնքուս» Ավլոնիայէն կ'իմանայ թէ ալպանական ժամանակ կառավարութիւնը Պելմայայէն ուղղարկած է 30 հազար Մանլիխէր հրացան և 50 խորորթներ։ Այս զէնքերը Ավլոնիա փոխադրուած են անգլ. դրօշ կրող շոգենաւով մը, որ յաջողած է հելլէն մարտանաւերու պաշարման գիծէն անցնիլ և իր բեռները պարպել։ Ալպանացիք Թիրանայէն և Էլպասանէն վտարեցին սերպ զինուորները։ 10,000 Ալպանացիներ կը քալեն Տէպրէի վրայ։ Նոյն թերթը Պելկրատէն կ'իմանայ թէ Սերպիոյ Նախարարաց Խորհուրդը ալպանական ապստամբութեամբ առեղծուած կացութեան վրայ խորհրդակցութիւններ կատարած է։ Մ. Բաշիչ կ'ամբաստանէ Աւստրիան թէ զէնք հայթայթած է Ալպանացիներուն։ Օգնական զօրք զրկուեցաւ Տէպրէ։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՓԱՇԱՅԻ ՄԷՋ

Սոֆիայէն կը հեռագրուի թէ Մուսթաֆա փաշայի մէջ Ֆէրտինանտ թագաւորին նախագահութեան տակ Պատերազմական Խորհուրդ մը գումարուեցաւ, որուն մասնակցեցան բոլոր նախարարները և պուլկարական չորս զօրաբանակներու հրամանատարները։ Խորհրդակցութիւն կատարուեցաւ պատերազմը վերսկսելու խնդրին վրայ։

ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

«Ամսական» խմբագրապետ Տիրան էֆ. Քէլէկեան պատիւ ունեցաւ ներկայանալու Սուլթանին, որ ի միջի այլոց հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ.— «Մեծ աղէտ մը կ'անցնենք։ Մեր ցաւերը յոյժ են։ Եւ ոչ ոքի սիրտը իմ սրտիս չափ զգածուած է։ Սակայն ցաւիս կը դիմադրեմ, որպէս զի Աստուծոյ ողորմութեամբ ինձ յանձնուած պարտականութիւնը կարենամ կատարել։ Ես սահմանադրական վեհապետ եմ։ Ազգին երջանկութիւնը կախում ունի Սահմանադրութեան ընծայած բարիքներէն պէտք եղածին պէս օգտուելէն։ Հիմակուան փորձանքները երբ անցնին, առաջին գործերնիս պիտի ըլլայ մեր Ազգ. ժողովին բացումը։ Դժբաղդաբար և ազգիս մէջ Սահմանադրութեան հակառակող անհատ մը իսկ չկայ։ Այս չորս տարիներու միջոցին լուրջ անդորրութենէ մը զրկուեցանք, ինչ որ այսօրուան վիճակին ենթարկեց մեր Հայրենիքն ու ազգը։ Ասկէ վերջը միեւնոյն վիճակը չի կրնար շարունակել և պէտք չէ շարունակէ։ Չորս տարիէ ի վեր Ազգ. ժողովին մէջ մեծամասնութեան պաշտպանած մէծերը առէջ փոփոխութիւններ առաջ բերել հարկադրեցին, որով աէրութիւնը ու ազգը մեծ վնասներու ենթարկուեցան։ Եւ տէրութեան ու ազգին օգտին համար պիտի զօրծածեմ վեհապետական իրաւունքներս։ Ազգին իրաւունքներուն անհնարին ալ այդ կերպով պէտք է օգտուի իր իրաւունքներէն։ Մեծերը կառավարելիք ընտրութեանց մէջ պէտք է զրկուի ընդ. չահերն ամէն փափաքներէ և անձնական ամէն դիտումներէ վեր բռնելիք երեսփոխաններէ կազմուած միասնաբար, կարող, լուսամիտ, մեր ազգային բարոյականին տեղեակ և խղճամիտ մեծամասնութիւն մը։ Որպէս զի մեծամասնութիւնն այս բարեկամնու-

թիւններն ունենայ, բնորովները ուժեղ է մեծապէս նկատի առնեն և գործածեն իրենց օրինական իրաւունքները։ Ամէն որ կ'ազդեմ երկրիս, ազգիս և սիրելի բնոյն. հպատակներուս համար։ Վեհապետի մը զօյութիւնը կախում ունի իր հպատակներուն գոյութենէն։ Իր երջանկութիւնը անոնց երջանկութիւնն է։ Ժողովուրդին ներսը երբ խնդայ, վեհապետն ալ ուրախ կ'ըլլայ։

ԷՏԻՐՆԷԻ ՄԱՍԻՆ ՆՈՐ ԼՈՒՐԵՐ

Սոֆիայէն Գերման թերթի մը կը գրուին հետեւեալը.— Պաշարուած քաղաքի կացութեան մասին վերջերս որոշ տեղեկութիւններ առնուեցան շնորհիւ խումբ մը քրիստոնեայ պատանիներու, որոնք իրենց կեանքը վտանգի ենթարկելով, յաջողեցան Էտիրնէի թրքական գիծերէն անցնելով հասնիլ Սերպ պաշարող զինուորներուն գծերը։

Այդ տղաքը, Էտիրնէի Պուլկար Գիմնազիոնին բարձրագոյն դասարանի աշակերտներէն էին։ Անոնք երկար ժամանակէ ի վեր կը պատրաստուէին փախուստ տալ, բայց վերջին վայրկեանին քաջութիւնը կը պակսէր իրենց. իրիկուն մը, անոնք կրցան բաւականաչափ օղի ճարել տեղէ մը և անկէց յետոյ ամէն ինչ յաջող գընաց։ Գետնին վրայ սողոսկելով, անցան Թուրք պահակներուն առջեւէն. պահապան շուները հաչեցին, բայց պահակ զինուորները չշարժեցան իրենց տեղերէն։ Ցեխոյ անոնք ինկան երկաթէ ցանցերու մէջ, ինչպէս ձուկերը կարթին մէջ։ Անհուն դժուարութիւններով անոնք յաջողեցան ազատիլ այդ ցանցերէն և գիշերուան մութին մէջ վազեցին մինչեւ Թանձայի եզերքը. գետին անդաճ միջոցին, ջուրը կը հասնէր մինչեւ իրենց ուսերը։

Վերջապէս «կեցի՛ր» գոչող ձայն մը կեցուց զիրենք։ Սերպ զինուորները անոնց նշան կ'առնէին։ Փախստականները խուսափեցին, ապացուցանելու համար թէ իրենք թուրքեր չէին։ Զինուորներու հսկողութեամբ զանոնք առաջնորդեցին սպայակոյտին առջեւ և չահեկան և կարեւոր տեղեկութիւններ հաղորդեցին անոնց։

«Էտիրնէի անոնցը երբեք պակսած չէ։ Ոչ ոք դժգոհ է այն բանէն որ զինուորները առաջին անգամ իրենց հաց կ'առնեն։ Զինուորներէն վերջ կուգան մահմետական բնակիչները և յետոյ քրիստոնեաները։ Մէկ հացը արդէն հինգ դրուշի կը ծախեն։ Ցանոնք այլեան զինուորները երբեմն կը յաջողին Պուլկար զինուորներուն հետ հացով փոխանակութիւն կատարել։ Ձուկ և բանջարեղէն կայ առատօրէն, եզները մորթուած են, իսկ ձիերը ոչ, որովհետեւ թուրքերը կը մերժեն ձիու միս ուտել։ Գիշերը միայն լուսինը և աստղերը կը լուսաւորեն Էտիրնէն։ Ամրութիւններու վրայ Թուրք եւ պուլկար լուսարձակները կը գործեն։ Իրիկուան մութը սկսելուն պէս, փողոցին մէջ դուրս ելլել արգիլուած է. միայն ձիերու տրոփիւնը և Միւէզիններու ձայները կը լսուին։

«Հրամանատար Շիւքրի փաշա, առկէ առաջ հին ռէժիմին ժամանակ երկար ատեն հրամանատարութիւն ըրաւ Էտիրնէի Բ. բանակին թնդանօթաձիգներուն. Շիւքրի փաշան լաւ կը ճանչնայ Բերայերը։ Անիկա այժմ իր տունը զինուորներու պաշտպանութեան տակ կը պահէ. գիշերուան միջոցին ոչ ոք պէտք է մօտենայ իր տանը։ Ցանկը առաւօտուն դուրս կելլէ և ձիով կ'երթայ պատնէշները, մինչեւ սպաները զինուած Ալպանացիներով շրջապատուած։

Գերման թերթին թղթակիցը կ'աւելցնէ ըսելով. «բոլոր այս տեղեկութիւններէն կը յայտնուի թէ անձնատուութիւնը այնքան մօտալուտ չկարծուիր։

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ 600.000 ոսկի փոխ պիտի առնէ Պանք տը Թիւրքիէն։ 80,000 ոսկին անմիջապէս պիտի տրուի։

ՊԱՐՍԻԿ իշխանները նկատելով որ Քաղաքապետութիւնը արգիլած է բնակարան էջերու անցքը Պոլսոյ փողոցներէն, խմբովին դիմեցին պարսկական հիւպատոսարանը, այս որոշման դէմ բողոքելու համար։ Իշխանները այն տեղ ցոյց ըրած ըլլալով, ոստիկանութիւնը ցրուեց զանոնք։

ՎԱՌԵԼԱՆԻՒԹԻ ԽՆԴԻՐԸ.— Երկրագործական Նախարարը Ատաքարարի, Տօզանջայիի և Աղհիսարի անտառներէն փայտ կտրելու արտօնութիւն տուած ըլլալով, քանի մը օրուան մէջ կարելի պիտի ըլլայ 230 000 օխա ածուխ և 1750 «չէքի» փայտ զրկել Պոլիս։

ԿԻՒՄԻՒՇԽԱՆԷԻ Միւթէսարրըֆ Տիգրան էֆ. Մարտիրոսեանի դէմ զանգատագիր ուղղուեցաւ Տրապիզոնի կուսակալին։ Ուրիշ կուսակցութիւն մը, որ աւելի ստուարաթիւ է և որուն գլուխը կը գտնուի Կիւմիւշխանէի մէտրապոլիտը, վարչապետին, Ներքին Գործոց Նախարարին և Տրապիզոնի կուսակալին հեռագիրներ փութացնելով Միւթէսարրըֆին դէմ եղած զանգատներուն անհիմն ըլլալը հաստատեց։

ԷՊՈՒԶԶԻԱ ԹԻՎՖԻԿ պէյի ձերբակալումը կը հաստատուի։ Եօնուս Նատի պէյ Կէօզթէփէի իր բնակարանին մէջ փնտռուած է, բայց չէ գտնուած։

ՃՈՎԱՑԻՆ պաշտօնատան մէջ Նախարարի խորհրդական Բիւսթէմ փաշա, Սպայակոյտի Նախագահ Մըսթաֆա պէյ և ուրիշ ծովային բարձրաստիճան պաշտօնատարներ ժողով գումարեցին և. ամ.

նաւատորմի հրամանատարէն եկած հեռագիրները քննելով կարգ մը որոշումներ տուին։

ՍԷԼԱՆԻԿԻ Հրեաներուն բաժնուելու համար «Ալիանս Իսրայէլիթ»ի կողմէ 20 հազար և Գերմանիայէն 40 հազար ֆր. նպաստ զրկուեցաւ։

«ԹԷՖՍԻՐԸ ԷՖՔԵԱՐ»ի խմբագիրներէն Ակեան և Սապրի պէյերը ոստիկանութեան կողմէ կը փնտռուին։ Կը տեղեկացուի թէ ոստիկանութիւնը կարգ մը թուղթեր ձեռք անցուցած է, որոնց հետեւանքով ուրիշ կարգ մը անձերու դէմ ալ օրինական հետապնդումներ պիտի կատարուին։

ԲՕԼԷՐԱՅԻ դէպք չպատահեցաւ երէկ Պոլսոյ մէջ։

ՔԱՎԱԼԱՅԻ մէջ Պուլկարները արգիլած էին ֆրանս. նամականի գործածութիւնները։ Սելանիկի առջեւ գտնուած ֆրանսական «Պրիւքս» մարտանաւը տեղւոյն ֆրանս. հիւպատոսը առնելով Քավալա գնաց։

ԵՐԵԿՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

240 000 ԻՍԼԱՄ ՋԱՐԴՈՒԱԾ

Վիէննա, 15 Յնվր. (Իգտամ).— Հաւանէն առնուած լուրերու նայելով, պալքանեան դաշնակիցներուն կողմէ Ռումէլիի մէջ գործուած խժդժութիւններուն վրայ մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդուած են Պոլսոյ դեսպաններէն մէկուն։ Սպաննուած իսլամներուն թիւը 240.000 կը հաշուուի և կ'աւելցուի թէ ջարդը տակաւին կը շարունակէ։

ԴԵՍՊԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ ԱՆՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Վիէննա, 15 Յնվր. (Իգտամ).— «Տէյլի Թէլէկրաֆ» կ'իմանայ թէ Լոնտոնի դեսպաններու ժողովին մէջ համաձայնութիւն գոյացած չէ։ Մեծ տէրութեանց դեսպաններէն մէկը փափաք յայտնած է որ Ալպանիական խնդիրը սակայն միայն մինչեւ որ Ռուսիա և Աւստրիա վերջ տան իրենց սպառազինութեան։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԸՆԹԱՑՔԸ

Պերլին, 15 Յնվր. (Ժէօն Թիւրք).— Դիւանագիտական հաւաստի աղբիւրէ կը տեղեկացուի թէ մեծ տէրութեանց կողմէ Բ. Դրան ներկայացուելիք ծանուցագրին յապաղման պատճառը Գերմանիան է, որ չէ ուզած Էտիրնէի և կղզիներու խնդրին մէջ ճնշում բանեցնել Թուրքիոյ վրայ։

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ԿՂԶԻՆԵՐԸ

Վիէննա, 15 Յնվր. (Իգտամ).— Ռուսիա կը փափաքի որ կղզիները Յունաստանի թողուին և այս մասին յայտարարութիւն մը պիտի ուղղէ դաշնակիցներուն, անոնց ուշադրութիւնը հրաւիրելու համար, կ'ըսէ «Թան»։

ՆԱՒԱՅԻՆ ՑՈՅՑ

Վիէննա, 15 Յնվր. (Իգտամ).— Ռուսիա և Ֆրանսա առաջարկած են Պոլսոյ առջեւ նաւային ցոյց ընել, եթէ Բ. Դուռը մեծ տէրութեանց յորդորներուն չանսայ, բայց Աւստրիա և Գերմանիա մերժած են այս առաջարկը, չէզոքութեան հակառակ նկատելով զայն։

ԳԵՐՄԱՆ ՀԻՒՊԱՏՈՍԻՆ ԴԷՄ

Վիէննա, 15 Յնվր. (Սապահ).— Իզմիրի Գերման հիւպատոսը իսլամ ժողովուրդը պաշտպանելու համար Քիոս երթալ ուզեց, բայց Հելլէնները չթողուցին որ անիկա ցամաք ելլէ։

ՍԵՐՊ ԽՌՈՎԱՐԱՐՆԵՐ

Վիէննա, 15 Յնվր. (Սապահ).— Աւստր. կառավարութիւնը իր երկրին մէջ Սերպ խռովարարներու կողմէ չինուած պօմպաներ գտնելով գրաւած է։ Քանի մը սերպ ուսումնէներներ ձերբակալուած են.

ԴԱՇՆԱԿԻՑ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

Լոնտոն, 15 Յնվր.— (Կ. Պոլսոյ գործ.) Պալքանեան պատուիրակները իրենց այսօրուան նիստին մէջ որոշեցին ո՛ և է ձեռնարկ չընել մինչեւ որ Բ. Դուռը իր պատասխանը տայ մեծ տէրութեանց ծանուցագրին։ Ժողովին Անգլ. քարտուղարը ներկայ էր, նախորդ նիստերուն ատենագրութիւնները ստորագրել տալու համար։ Ժողովէն ետք մեծ ոգեւորութիւն կը տիրէր պատուիրակներուն միջեւ, որոնք քանի մը դեսպանատուններ այցելեցին։

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ ՁԱԽՈՂԱԾ

Լոնտոն, 15 Յնվր. (Կ. Պոլսոյ գործ.).— Ռէօթէր կ'իմանայ թէ այսօրուան իրենց ժողովէն ետք, պալքանեան պատուիրակները տեղեկացուցին պաշտօնական շրջանակներու թէ իրենք հաշտութեան ժողովը ձախողած կը նկատեն, վասնզի Թուրք պատուիրակները ո՛ և է նոր առաջարկ ըրած չեն։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՊԱԳԱՅ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

Բարիզ, 15 Յնվր. (Կ. Պոլսոյ գործ.).— Ձախակողմեան կուսակցութիւններու կողմէն Հանրապետութեան նախագահի թեկնածու որոշելու համար գումարուած ժողովին հրաւիրուած էին 748 հոգի, 633 հոգի քուէարկեցին։ Առաջին քուէարկութեան պահուն Մ. Բուանքարէ ստացաւ 180 քուէ, Մ. Բամ 174, Մ. Տիւպօ 107, Մ. Տէշանէլ 83 և Մ. Ռիպօ 52 քուէ։ Մ. Տիւպօ հրաժարեցաւ ի նպաստ Մ. Բամի։ Մ. Տէշանէլ ալ հրաժարեցաւ և Մ. Ռիպօ յայտարարեց թէ երկրորդ քուէարկութեան համար թեկնածու չէ, բայց իր ազատութիւնը կը վերապահէ։ Բ. քուէարկութեան միջոցին Մ. Բամ ստացաւ 283 քուէ, Մ. Բուանքարէ 172, Մ. Տէշանէլ 20 և Մ. Ռիպօ 25։ Բացարձակ մեծամասնութիւն ստացող չըլլալով, վաղը Գ. քուէարկութիւն պիտի ըլլայ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԲԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐԸ

ՆՈՐԻՆ ՎՍԵՄՈՒԹԻՒՆ Պ. ՍԱԶՕՆՕՎԻՆ
ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾՈՑ ՆԱԽԱՐԱՐ
Ս. ՓԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ

Վսեմափայլ Տէր,

Բարիզի հայ գաղութը պարտք կը համարի ձեր վսեմութեան յայտնել իր խորին երախտագիտութիւնը այն վեհանձն պաշտպանութեան համար, զոր Ռուս կառավարութիւնը կը հաճի շնորհել հայոց ծանր ճըգնաժամին մէջ, ուր անոնք կը գտնուին այս պահուս։

Անոպայ, մոլեռանդ և թալանող ցեղերու անգութ բռնութեան տակ, հայ ժողովուրդը, Թուրքիոյ մէջ, երկար ատենէ ի վեր անասնելի չարչարանքներ կը կրէ՝ քրիստոնէական հաւատքին և արեւմտեան քաղաքակրթութեան համար իր ունեցած անզրգուելի յարումին պատճառաւ։ Իր գերագոյն անձկութեան բոպէներուն, այդ ժողովուրդը իր աչքերը միշտ դարձուցած է դէպի քրիստոնեայ Եւրոպայի պետութիւնները, և մասնաւորապէս դէպի Ռուսիա, որուն պատմական պաշտօնն է Արեւելքի քրիստոնէից պաշտպանութիւնը։

Մենք միշտ երախտագիտութեամբ կը յիշենք, թէ Ռուսիան է որ, Սան—Ստեֆանոյի դաշնագրին 16րդ յօդուածով, առաջին անգամ Եւրոպայի առջեւ դրաւ նահատակուող Թիւրքահայաստանի հարցը։

Մեր եղբայրները, Թիւրքահայաստանի և Կիլիկիոյ մէջ, այս պահուս կը գտնուին կացութեան մը մէջ, որ աւելի ողբալի է քան ինչ որ էր երէկ՝ Եւրոպական Թուրքիոյ քրիստոնեաներուն կացութիւնը։

Եւ այդ կացութիւնը ա՛լ աւելի ահաւոր պիտի դառնայ, երբ Եւրոպական Թուրքիոյ մահմէտական գաղթողները՝ որ դէպի Փոքր Ասիա կ'ուղղուին՝ երթան տուարացնել կեղեքիչներու թիւը հայաբնակ վիլայէթներուն մէջ, և երբ թիւրք ու քիւրդ զինուորները պատերազմէն յետոյ դառնան և Հայաստանի քրիստոնեաներէն հանեն Պալքանեան քրիստոնեաներէն իրենց կրած պարտութեանց վրէժը։

Քանի որ, շնորհիւ Պալքանեան պատերազմին, Եւրոպական Թուրքիոյ քրիստոնեաները ազատեցան և պետութեանց միջեւ բանակցութիւններ պիտի սկսին ի մօտոյ Պալքանեան պատերազմին յարուցած բոլոր խնդիրները կարգադրելու համար, կը մտածենք թէ արդար ու մարդասիրական պիտի ըլլար, որ Եւրոպա հաճէր միեւնոյն ատեն նկատողութեան առնել հայկական հարցը, հարցերու ամէնէն ցաւագինը, և տար անոր արդար ու վերջնական լուծում մը։

Մենք կը դիմենք Պերլինի դաշնագիրն ստորագրող բոլոր պետութիւններուն, բայց մասնաւորապէս կը հայցենք Ռուս կառավարութենէն, որ հաճի նախաձեռնութիւնն առնել հայկական հարցը լուծելու, Սան—Ստեֆանոյի դաշնագրին 61րդ յօդուածին և Պերլինի դաշնագրին 61րդ յօդուածին հիման վրայ։

Ընդունեցէք ամենախորին յարգանօք՝
Ձեր վսեմութեան
խոնարհ և հնազանդ ծառայք՝
Ի դիմաց Բարիզի հայ գաղութին՝
Վաւերացուց Ա. Բ. Բիպարեան

Հոգեւոր հովիւ Բարիզի և Պելժիքայի հայ գաղութներուն։

Բարիզ, 21 դեկտ. (Ն. տ.)

.˙. «Իգտամ» իր երէկուան խմբագրականին մէջ կը գրէ.— Յունաստանի յառաջացած քաղաքականութիւնով, անկարելի պիտի ըլլայ Անատոլուն և Արաբիան պահել օսմ. վեհապետութեան տակ։ Այդ քաղաքականութիւնը չէ՞ միթէ աղբիւրը այն գերագրգռութեան, զոր բարեզանակ մեր հայրենակից Հայերն ու Արաբները յայտնեցին վերջերս Եւրոպական մամուլին մէջ։

.˙. Պոլսէն կը հեռագրեն Թիֆլիզի թերթերուն թէ Արեւելեան Անատոլուի համար նախագծուած բարենորոգումները ի մօտոյ յարաբերութիւնները պիտի խանգարեն հայերու և քիւրտերու միջեւ։

ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐԸ ԿԸ ԳՐԳՌԵՆ

(ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ)

Պայպուրտէն Դեկտ. 19 թուականով հետեւեալը կը հաղորդուի Պատրիարքարան.— Համիտիյէի հաշուապահ Ճէլալի Շէյխ Իպրահիմ հրապարակաւ քիւրտերը հայոց դէմ կը գրգռէ։ Գարաքիլիսէի մէջ ալ տեղւոյն հաքիմը քանի մը թուրքերու հետ միացած խառնաշփոթութիւն մը առաջ բերելու փորձեր ըրած է, բայց կառավարութիւնը առաջքը առած է, հաքիմը երաշխաւորութեան տակ առնելով, իսկ համախոհ թուրքեր ալ բանտարկելով։ Այս պատճառաւ ամէն կողմ ահ ու սարսափ կը տիրէ։

.˙. Կ. Պոլսէն կը հեռագրեն ռուս թերթերուն թէ Կայս. Պալատին մէջ տաք վէճ մը տեղի ունեցեր է Քեամիլ փաշայի և Շէյխ-իւլ—Իսլամի միջեւ։ Առաջինը խորհուրդ է տուեր արմատական բարենորոգումներ մտցնել ամբողջ Անատոլուի մէջ, Մեծ Պետութեանց միջամտութենէն խուսափելու համար, որ կարող է օրհասական հետեւանք ունենալ Թուրքիոյ նկատմամբ։ Մինչդեռ Շէյխ-իւլ-Իսլամը չէ ուզեր լսել բարենորոգումներու մասին։

.˙. Թուրքիոյ և Անգլիոյ միջեւ պայմանագրի հիման վրայ անգլիական կառավարութիւնը պարտաւորուած է պաշտպանել Փոքր Ասիոյի հիւսիսային վիլայէթներու անձեռնմխելիութիւնը, իսկ Բ. Դուռը պարտաւոր է բարենորոգումներ մտցնել այդ վիլայէթներու մէջ։ Այդ իմաստով ալ Հայաստանի բարենորոգումներուն վրայ պէտք է հսկէ Մեծն Բրիտանիոյ ներկայացուցիչը։

.˙. «Պաքու» լրագրին հեռագրում են «Պարիզից».— Նկատի առնելով որ շարունակում են լուրեր հասնել Փոքր Ասիայում կատարուող հայկական կոտորածների մասին, մինիստրների խորհրդի նախագահ Պուանկարէն հեռագրով պատուիրեց Պոլսի ֆրանսիական դեսպանին՝ Արքայարանի Պատրիարքից ստուգել այդ լուրերի ճշտութիւնը։ Խօսում են, թէ հնարաւոր է, որ Ֆրանսիան միջամտէ յօգուտ Հայերի։

.˙. Քեամիլ փաշան համոզեց քրդական առաջնորդներին, որ նրանք չդիմադրեն Հայկական ռեֆորմներին, այլապէս Ռուսաստանը կը տիրէ Քուրդիստանի։ Բայց և այնպէս այդ յորդորները չազդեցին քրդերի վրայ։ Նրանք վճռեցին պատրաստուել կռուի՝ պահանջելու Արեւելեան Անատոլիան։

.˙. Վիէննայէն հաղորդում են, որ Ռուսաստանը յայտնել է Անգլիային, որ ինքը վճռել է երկաթուղու գիծ անցկացնել Թիֆլիսից Փոքր—Ասիայով մինչեւ Միջերկրական ծովի Իսկէնտէրուն ծովածոցը։ Այդ գիծը կը կտրէ կանցնէ Փոքր—Ասիայի գերմանական նոր երկաթուղու գիծը։

ՌՈՒՍ ԴԻՒԱՆԱԳԷՏԻ ՄԸ ՀԱՅԵԱՑՔԸ

Թղթակից մը խօսակցութիւն է ունեցել բարձր հեղինակութեան տէր մի ռուս դիւանագէտի հետ Հայկական Հարցի մասին։

Հայ ժողովրդի վիճակը, ասել է դիւանագէտը, միշտ անփոփոխ կերպով հետաքրքրել է Ռուսաստանին։ Ռուս կառավարութիւնը վերաբերուել է Թիւրքահայ կարիքներին միշտ մեծ ուշադրութեամբ և ջանացել է հնարաւոր միջոցներով ապահովել նրանց կեանքի և գոյքի ապահովութիւնը։

Երբ դեռ մօտ ժամանակներում Հայկական նահանգներում քրդական գազանութիւններն սպառնական կերպարանք ընդունեցին, Ռուսաստան անմիջապէս Բ. Դրան ուշադրութիւնը դարձրեց Թուրքիստանի անտանելի դրութեան վրայ։ Դոլի ռուսական դեսպանը ամենաեռանդուն կերպով յանձնարարում էր Բ. Դրանը՝ ձեռք առնել անկարգութիւնները կանխելու համար վճռական ու գործնական միջոցներ։

Ձնայած Բ. Դրան ամեն տեսակ խոչընդոտներ հանելու սիստեմատիք փորձերին, Ռուսաստանի Թուրքահայերին ցոյց տուած հովանաւորութիւնը չի ենթարկւում որ և է կասկածանքի։ Հայերը պէտք է յոյս դնեն ռէֆորմներ մտցնելու և ընդհանրապէս լաւագոյն ապագայի վրայ՝ միայն Ռուսաստանի գործակցութեան դէպքում։

Զգուշաւորութիւնը պահանջում է ասել, որ միջազգային ներկայ դրութիւնը հազիւ թէ յարմար լինի Հայկական հարցն արծարծելու բովանդակ ծաւալով։ Այդ կարեւոր հարցը պէտք է հերթի դրուի ոչ թէ այժմ, այլ ամենամօտիկ ապագայում՝ Բալքանեան պատերազմը վերջանալուց յետոյ։

Բ. Դրան կողմից Ներկայումս Հայաստանի համար մշակուող ռէֆորմների նախագիծը ոչ մի դէպքում հաւանութիւն չի ստանար Ռուսաստանի կողմից, եթէ նրանով լիովին ապահովուած չեն լինի հայ ժողովրդի կարիքներն ու շահերը։

ԲԱՐԻԶԷՆ ՆԱՄԱԿ

ՓԱՐԻԶ, 17)30 դեկտ.ի

Ես հասայ Փարիզ ուրբաթ, դեկտեմբերի 14)27ին և անմիջապէս այցելեցի Պօղոս Նուպար փաշային։

Նախ քան մեր մէջ տեղի ունեցած խօսակցութեան անցնելը, ես մի քիչ կը եղծեմ, բացատրելու համար մի կարեւոր հանգամանք, որ մեծ կապ ունի խնդրի։

Անհերքելի փաստ մը, որ ամէն մի հարցի աջող և նպաստաւոր լուծումը կամ հակառակը մեծ կապ ունի եւրոպական երկիրների մէջ այն համակիր կամ հակակիր վերաբերմունքից, որ ցոյց է տալիս թէ երկրի հասարակական կամ համայնական կարծիքի ղեկավարը մամուլն է։

Արդ, երբ ես կանգ առայ Բեռլինում և հասայ յետոյ Փարիզ, իմ առաջին հոգսս եղաւ իմանալ, թէ գերմանական և ֆրանսական հասարակական կարծիքը և մամուլը ինչ վերաբերմունք ունի դէպի Հայոց հարցը։

Ինչպէս պէտք էր սպասել, յայտնվեց (և տեղեկութիւնները ես քաղեցի ամենախիստ և ստոյգ աղբիւրից) որ գերմանական մամուլը և հասարակական կարծիքը բնաւ նպաստաւոր չէ հայոց հարցին։ Գերմանական մամուլը սիստեմատիկ կերպով լռութիւն է պահում ա. դ. հարցի մասին, իբրեւ անգոյ։ Տեղական մի քանի հայերի ջանքերը՝ տպել տալ Բեռլինի ազդեցիկ լրագիրների մէջ տեղեկութիւններ եւ յօդուածներ հայոց հարցի մասին՝ անյաջող են անցնում։ Եւ հազիւ աջողվում է «Պերլինէր Թակէպլաթ» լրագրի մէջ տպել տալ մի յօդուած՝ Թիւրքաց-Հայաստանում ռէֆորմներ մտցնելու մասին այն և այն ժամանակ, երբ հեռագիրը հաղորդում է, թէ Կաթողիկոսի պատգամաւոր Մեսրոպ եպիսկոպոսը նպաստաւոր ընդունելութիւն է գտել ռուսաստաքին գործերի մինիստր Սազոնովի մօտ։ Եւ ապելով այդ յօդուածը, թերթը խմբագրութիւնը բացայայտ կերպով յայտնում է յօդուածագիր հայերին, թէ «ինչպէս երեւում է, հայերդ կամենում էք Ներից արծարծել «հայոց հարց» անունով մի խնդիր. բայց լաւ իմացէք, պարոններ, որ մեզ համար այդպիսի խնդիր գոյութիւն չունի, և Գերմանիան, իբրև բարեկամ Թիւրքիայի, չէ կարող թոյլատրել այդպիսի խնդրի գոյութիւնը»։

Եւ սակայն «Պէրլինէր Թակէպլաթ»ը ազատամիտ թերթ է։

Ուրիշ արժանահաւատ տեղեկութիւններ համոզեցին ինձ, որ Գերմանիան թշնամաբար կը վերաբերվի հայոց հարցին, եթէ ջանքեր լինեն նկատելու այդ հարցը իբրեւ քաղաքական։

Մտնելով Փարիզ և գնալով Պօղոս-փաշայի մօտ, ուր հանդիպեցի նաև Ազաթօնբէյին, Գէորգ Ասլանին և Մինաս Չերազին, ինչպէս ապա տեսնվելով և Պարիզի հոգեւոր հովիւ Վաղմշապուհ ա. ք. Բիպարեանի (ի դէպ է ասել, արժանաւոր հովիւներից մինը) և Արշակ Չօպանեանի հետ, ես իմացայ, որ ֆրանսիական մամուլը, ռուսականի նման, սկսել է համակրութեամբ վերաբերվել հայոց հարցին, բայց այն եւս միայն մօտերս, երբ Պարիզի հայ գաղութը մի ժողով գումարելով կազմել է մի ուղերձ, որով դիմումներ է արել ֆրանսիական հանրապետութեան նախագահին, ռուսաց Ցարին և եւրոպական միւս պետութիւններին։ Այդ ուղերձը տպուած է «Թան» թերթի մէջ։

Այդ ուղերձը տպվելուց յետոյ, «Թան» թերթը մի գեղեցիկ առաջնորդող է տպել Հայոց հարցի մասին։

Անկասկած, «Թան» լրագրի պէս մի կարեւոր և կիսապաշտօնական թերթի մէջ այդպիսի մի յօդուած անհագին նշանակութիւն ունի և այդ միակ յօդուածը աւելի մեծ ազդեցութիւն կը գործէ, քան հարիւրաւոր յօդուածներ ուրիշ թերթերում։ Այնու ամենայնիւ ահաստակ պէտք է ասել, որ պրօպագանդայի եւրոպական մամուլի մէջ Հայոց հարցի վերաբերմամբ շատ թոյլ է և նոյն իսկ գոյութիւն չունի. գոնէ չը կայ ոչ մի կազմակերպված պրօպագանդա ոչ միայն եւրոպական մամուլի, այլ նաեւ ռուսական մամուլի մէջ։ Զարմանալի ազգ ենք մենք Հայերս. մենք չը գիտենք օգտվել բնաւ աջող և նպաստաւոր հանգամանքներից։ Այսօր, երբ Հայոց հարցը աւելի նպաստաւոր պայմանների մէջ է գտնվում, երբ ուրեմն պարտաւոր ենք և կարող ենք զօրեղ հասարակական հոսանք և կարծիք կազմակերպել յօգուտ Հայոց հարցի և նրա աջող լուծման, մենք լուռ և անտարբեր նստած ենք. մենք խնայում ենք միջոցներ, պրօպագանդա կատարելու համար։ Երբ նոյն իսկ «Նովոյէ Վրէմիա» թերթը բարեացակամ վերաբերմունք է ցոյց տալիս դէպի հայոց հարցը, մենք անկարող ենք հանդիսանում վառ պահել ռուսաց մամուլի և հասարակութեան հետաքրքրութիւնը դէպի հայոց հարցը։ Մինչեւ այժմ միայն մի փորձ է եղել, այն եւս առայժմ անաջող, իմ կարծիքով, պրօպագանդայի մասին։ Պարիզում մի խումբ անձինք աշխատել են վերստեղծել նախկին «Բրօ Արմէնիա» թերթը, նուիրված հայոց հարցին, թէև այս անգամ այլ անունով։ Բայց անցեալը, փորձը պէտք է խրատէր և ցոյց տար, որ «Բրօ Արմէնիա»ի նման թերթը, որքան է անկեղծօրէն նուիրված մարդասիրական մի վեհ դատի, չէ կարող բնաւ լինել այն պրօպագանդիսը, որին պէտք ունինք, այն օրգանը, որ պէտք է պատրաստէ, կազէ, կոփէ, նպաստաւոր հասարակական կարծիք հայոց հարցի համար։ Եւ միանգամայն նիւթական ու բարոյական միջոցների վատնումն պէտք է համարել այդ թերթի վերստեղծումը։ Այդ թերթը տարիների ընթացքում չէ կարող անել այն, ինչ որ մի հատիկ յօդուած, մի հատիկ առաջնորդող կարող է անել «Թան»ի կամ «Էնտէքանտանս Պէլժ»ի պէս թերթերի մէջ։ Եւրոպական դիպլօմատիան, պետական գործիչները բնաւ չեն կարդում «Բրօ Արմէնիա»ի պէս թերթեր, բայց հարկադրեալ կարդում են «Թայմզ», «Թան», «Պէրլ. Թակէպլաթ», «Նովոյէ Վրէմիա» «Էնտէքան. Պէլժ» թերթերը։

Եւ, վերջապէս, պէտք է հասկնալ որ Հայոց հարցին նուիրված մի թերթ անպայման պէտք է հակառուսական ձգտումներ չունենայ, հակառուսական զգացումներով համակված չը լինի։

Պէտք է այն էլ նկատել, որ «Բուռ չէ բէօրլը տ'Օրիան» նոր թերթի առեղծողները մասնաւոր մարդիկ են, որոնց արարքի համար հայ ժողովուրդը ամենեւին չէ կարող պատասխանատու ճանաչվել։ Բայց պէտք է, որ հայ հասարակութիւնը միջոցներ ձեռք առնէ կազմակերպելու պրօպագանդա յօգուտ Հայոց հարցի բացիօնալ և նպատակայարմար եղանակով։

«Մշակ» Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՉԿԱՅ ԵՂԵՐ...

«Պայքարգատար» երէկ իրիկուն ներքին մէջտեղ ելլելով իրեն համար առաջին գործ կ'ընէ ուրանալ Հայաստանի գոյութիւնը։ Ներկայ բալքներու ճիշդ կարեւոր է մեր շուրջը յուզուող այս կարեւոր վէճերուն հետաքրքիր ըլլալ։ Ահա՛ թէ ինչ կ'ըսէ «Պայքարգատար»ի մէջ նշանաւոր Մէվլանզատէ Րիֆաթ, երբեմնի «Սէրպէսթիյ»ի տնօրէնը,— Ամէն մարդ հասկցաւ թէ այս օրերս «Արեւելեան Գաւառներու բարենորոգմանց յանկերգով, «Հայաստան»ի խնդիր մը կայ։

Բ. Դուռը այս մասին մասնաւոր ժողովներ գումարեց, շատ մը «Հայ» ներկայացուցիչներ, մասնագէտներ հրաւիրեց, վարչական կազմակերպութեանց ա-նունով քննութիւն, քննութիւն կատարեց։ Սակայն, ինչպէս բոլոր գործերը, անոր «արդիւնքը դարձեալ անյայտութեան, անորոշութեան գաղտնիք»ի մէջ մնաց, բայց վերջապէս այդ Արեւելեան Գաւառներու բարենորոգումներու խնդիրին «Հայաստանի խնդիր մը» ըլլալը հասկցուեցաւ։ Եւ ասիկա—այսօրուան մեր վարչական մասնաւոր դիրքին և դրութեան պատճառով—Եւրոպական թերթերը մեզի հասկցուցին։ Նոյնիսկ քանի մը օր առաջ Ռուսական թերթերէն մէկը «Հայաստան մը կարելի՞ է կազմել թէ ոչ, Ռուսաստան՝ այն նոր քրիստոնեայ կառավարութենէն կրնա՞յ օգտուիլ թէ ոչ», ձեւին տակ հարց դրած էր։ Այս հարցումին վրայ մենք խորապէս զարմացանք, որովհետեւ այս հարցը կարելի է դնել միայն «Հայաստան»ի մը գոյութիւնը ընդունելէ ետք։

ԱՐԴԵՕՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԻ՞... ԵԹԷ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԻ, ՈՒՐՏԵ՞Ղ Է... ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԿԱՅ ԸՍԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՄԲ ՀԱՅԵՐՈՎ ԲՆԱԿՈՒԱԾ ԵՐԿԻՐ ՄԸ ՊԷՏՔ Է։

Հայաստան յորջորջուելիք երկրի մը մէջ, պէտք է Հայերը նոյն երկրին մէջ բնակող միւս տարրերուն հետ բաղդատելով խոշոր մեծամասնութիւն կազմեն որպէս զի միւս տարրերը կլլելով Հայաստանը ցոյց տալ կարելի ըլլայ։

Մենք ոչ Արեւելեան Նահանգներուն, ոչ ալ այս նահանգներուն դրացի եղող կուսակալութեանց մէջ այսպիսի երկիր մը չենք տեսներ, չենք ճանչնար։

Այո՛, Արեւելեան գաւառներու մէջ գերիշխան, և պատմականօրէն գերիշխան ցեղ մը կայ, սակայն այս ցեղը Հայը չէ, այլ «Քիւրտ» ցեղն է։

Այս առարկութիւնը, միայն մեր անհատական առարկութիւնը չէ, ոչ ալ կառավարութեան վիճակագրութեանց վրայ հիմնուած առարկութիւն մըն է։ Եւրոպայի գիտնականներն ալ ասիկա հաստատած են։

Այս «Հայաստանը այսօր գոյութիւն չունի։ Արեւելեան նահանգներու սահմաններուն մէջ ալ չգտնուիր, եթէ հակառակը պնդողներ կան, թող հաճին մեզի համոզել։

Ի՛նչ տարօրինակ քաղաքականութիւններ կան... Անգլիա Ռուսիոյ դէմ սահմանակից պետութիւն մը կազմելու համար «Հայաստան» անուն մը հանեց։ Այս անունը Արեւելքի աւանդութիւններէն զատ ուրիշ բան մը չէ։ Ինչպէս կ'ըլլայ որ հինգ վեց միլիոն քիւրտերու մէջ սնդմուած քանի մը հարիւր հազար(.)«Հայերու պատրուակով անհագին Քիւրտիստանը «Էրմէնիստան» դառնայ...։

***

Իրապէս «Հայաստան» բառը քրիստոնէութենէն վերջ ցեղի մը անունը դարձած է։ Պատմագէտները կ'ըսեն թէ Հայերը «Ուրարտու» ցեղին յաջորդներն են։ Ժամանակ առաջ, մասնաւորապէս Մէնուաս Թագաւորին ժամանակ «Այի-Նա» կը կոչուէին. Ասորւոց թագաւորներէն Ասուր-Նէզիրբալի ժամանակուան արձանագրութիւններէն մէկուն մէջ հետեւեալը կ'ըսուի.— ... Հիւսիսային արեւելք գտնուող «Բիթանի» պետութեան հետ մեր յարաբերութիւնները աշխարհակալական չէին. տակաւին իրենց վարչական կեդրոնը եղող լճին մէջտեղը Ասորեստանի դրօշակը չծածանեցաւ»։

Այս «Բիթանի»ն «Բի-Այի-Նա»ին հետ նոյնն է։ Ասիկա լեզուական փոփոխութեան մը արդիւնք է։

Հիմակ ուշադրութեան առնելիք կէտը, «Բի-Այի-Նա» բառին ծագումը գտնելն է։ («Բի-Այի-Նա» ասորերէն լճի իմաստը ունի)։

Հայերուն բուն անունը «Օրտու» (.°) է. հին ժամանակ, այսօրուան Արեւելեան Նահանգներու մէջ ապրող պետութեանց «Օրտու» անունը կուտային և այս անունը «Քիւրտ», «Քիւրտու» բառէն զատ ուրիշ բան մը չէ (.՛.՛)։ Պահլաւերէնի մէջ «Օրտու», «յանդուգն» իմաստ ունի։

Արդ, այս պատմական (.՛.՛.՛) ամփոփ տեղեկութիւնը կը հաստատէ թէ Հայերուն ծագումը քիւրտ է։ Արեւելեան Նահանգները առանձին «պատմական կեանք» մը չունին։ Թերեւս Հայերը «քրդական» անցեալ մըն է որ իրենց կը վերագրեն։

***

Անցեալի Հայերը ճանչնալէ վերջ, այսօրուան Հայերն ալ քննենք։ Այո՛, անոնք, Քիւրտերուն հետ բաղդատելով, արուեստներու, վաճառականութեան մէջ աւելի առաջացած են և առով «ապրելու իրաւունք» մը ունին, ասիկա մենք կ'ընդունինք։ Բայց քանի որ այս տարրը Քիւրտերուն մէկ մասն է, իր «ապրելու իրաւունք»ը Քիւրտերուն հետ ներդաշնակօրէն պէտք է փնտռէ։ Քիւրտերն ալ ընդունակ են յառաջդիմութեան, նոյնիսկ միեւնոյն ուսումը տեսնող Քիւրտերուն և Հայերուն միջեւ, Քիւրտերը աւելի բարձր են։

Մեր Հայ հայրենակիցները պէտք է գիտնան որ Քիւրտիստանի համար գործադրուելիք օրէնքները նախ Քիւրտերուն և ապա Հայերուն համար են։ Պէտք է Բ. Դրան խորհրդակցութեանց, Հայերուն հետ քիւրտ մտաւորականներն ալ մասնակցին։

Ծ. Խմբ.— Երբեմն հակաիթթիհատական, վերջը թունդ իթթիհատական (որովհետեւ Աթէնքի մէջ չերնալով ապրիլ հարկ տեսաւ դարպասել իթթիհատին, որ վինքը Պոլիս բերաւ), և հիմա, չես գիտեր ինչ...ական Մէվլանզատէ Րիֆաթի այս ցաւագար տողերը լոկ արհամարհանքի համար կ'արտատպենք։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ՀԱՐՓԻՅԷԻ ՄԷՋ

«Թէրճէման» կ'ըսէ թէ Ս. Պատրիարքը երէկ Պատերազմական պաշտօնատունը երթալով Նախարար Նազըմ փաշայի հետ խորհրդակցեցաւ Արեւելեան Անատօլուի խնդրին վրայ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

«Ժէօն Թիւրք» հաւաստի աղբիւրէ կ'իմանայ թէ հակառակ տեղական և օտար մամուլի հրատարակած տեղեկութիւններուն, ֆրանս. և ռուսական դեսպաններուն կողմէ ո՛ և է դիմում եղած չէ Բ. Դրան մօտ, Սուրիոյ և Արեւելեան Անատօլուի բարենորոգմանց մասին։ Եթէ նոյն իսկ դիմում ալ եղած է, բացատրութիւն ուզելու համար է թէ կառավարութեան դիտումը ի՛նչ է բարենորոգումներու մասին։

ՍԱՖԱՅԻ ԿԱԼՈՒԱԾԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Երուսաղէմի Պատր. Փոխանորդ Տ. Սմբատ վրդ. երէկ Պետական Խորհրդի Նախագահին դիմելով, խնդրեց որ Սաֆայի կալուածական խնդրոյ մասին կարգադրութիւն մը ըլլայ։ Ստոյգ աղբիւրէ կը տեղեկանանք թէ Սաֆայի կալուածի մասին դրամական փոխարինութիւն պիտի ըլլայ կառավարութեան կողմէ, որ Վանքին ունեցած յանձնել տուրքի պարտքերէն այս գումարը պիտի ջնջէ։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱԶԳ. ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ

Ցասաջիկայ Ս. Ծննդեան տօնին առթիւ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն առաջիկայ կիրակի օր, 6 Յունուար պիտի գտնուի Երուսաղէմատան մէջ, ի Գում-Գաբու, ընդունելու համար Եւրոպ. ժամը 1 էն մինչեւ 3 ու կէս, մասնաւոր պաշտօնական այցելութիւնները։ Իսկ Երկուշաբթի օր, 7 Յունուար, Նորին Բարձր Սրբազնութիւնը պիտի գտնուի Ղալաթիոյ Խորհրդարանը, ուր Եւրոպ. ժամը 1 ու կէսին տեղի պիտի ունենայ ըստ սովորականին, Ազգ. Երեսփոխանաց, Վարչական ժողովոց, ինչպէս նաեւ բոլոր Տեռւոյ Խորհրդոց, Թաղական խորհրդոց և Հոգաբարձութեանց անդամներուն ընդունելութիւնը։ (Կնիք)

Պ. ՎԱՐԴԳԷՍ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԱԾ.— Ցաւով կը ծանուցանենք թէ Կարնոյ նախկին երեսփոխան Պ. Վարդգէս, «Առաջամարտ»ի մէջ հրատարակուած յօդուածի մը հետեւանքով Պատերազմական Ատեանին կողմէ դատապարտուեր է երկու ամսուան բանտարկութեան և հինգ ոսկի տուգանքի։ Երէկ Պ. Վարդգէս այցելութիւններ և համակրական հեռագիրներ ընդունեց բանտին մէջ։

ԱԶԴ.— Համօթ երաժշտագէտ Տ. Կոմիտաս վրդ. Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ առժամեայ քարոզիչ նշանակուած ըլլալով, յառաջիկայ Ս. Ծննդեան տօնին պիտի պատարագէ, իսկ Խթման երեկոյին պիտի նախագահէ եկեղեցական արարողութեանց, մասնակցելով երգեցողութեանց։

Թէ՛ Խթման երեկոյին և թէ Ս. Ծննդեան տօնին պատարագները պիտի երգուին եռաձայն, իսկ Ջրօրհնէքի երգեցողութիւնը՝ Տ. Կոմիտաս վրդ.ի եղանակով։

Սկզբնաւորութիւն ժամերգութեանց, Խթման երեկոյ, ժամ 2 (Ը. Ե.) Ս. Պատարագ՝ ժամ 3 (Ը. Ե.) Ս. Ծննդեան տօնին, սկզբնաւորութիւն ժամ 6 (Ը. Ե.) Ս. Պատարագ՝ ժամ 8ուկէս (Ը. Ե.)։ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄԻ ԼՈՒՐԵՐ

ՏԷՐՈՒԹԵԱՆՑ ԴԻՄՈՒՄԸ ՅԵՏԱՁԳ ԻԱԾ
ԵՐՐԵԱԿ ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԵՐՐԵԱԿ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՄ ԴԷՄԻ

Առջի օր Անգլիական դեսպանատան մէջ գումարուած ժողովին որոշման համաձայն թէեւ երէկ Բ. Դրան մօտ դիմում պիտի կատարուէր, սակայն վերջին պահուն Երրեակ Զինակցութեան պատկանող պետութիւնները, մասնաւորապէս Գերմանիա առարկութիւններ յարուցած ըլլալով կատարուելիք դիմումին ձեւին մասին, երէկ ալ այս դիմումը տեղի չունեցաւ։ Այս կերպով որոշապէս կը հաստատուի թէ Երրեակ զինակցութեան և Երրեակ համաձայնութեան միջեւ շարունակուող պայքարը իր սուր հանգամանքը չէ կորսնցուցած։ Երրեակ զինակցութիւնը կ'ուզէ որ դիմումը բոլորովին բարեկամա ան ըլլայ և Թուրքիա ազատ ըլլայ պատերազմը շարունակելու, եթէ պետութեանց առաջարկը չընդունի։

Այս խնդրոյն ամենէն աւելի վզում տուողը Գերմանիա է, որ պատերազմի շարունակութենէն կը յուսայ թէ Թուրքիոյ մէկ յաղթութեամբ Երրեակ զինակցութիւնը դարձեալ Պալքանի մէջ իր կորսնցուցած ազդեցութիւնը ձեռք կը ձգէ և Գերմանական ռազմական դրութիւնը կը յաղթանակէ։

** Պոլսոյ Գերման դեսպանը դիմումի ձեւի մասին նոր հրահանգներ ստանալու պէտք զգացած է. իսկ միւս դեսպաններն ալ վերջին պահուն յարուցուած արգելքը և դարձուած խաղին բնոյթը տեղեկագրելով իրենց պետութեանց, նոր հրահանգներ խնդրած են, հետեւաբար դիմումը հակառակ վերջնական հանգամանք մը ստացած ըլլալուն, կրկին յետաձգուած է։

** Դիւանագիտական շրջանակներու մէջ կը հաւաստուի թէ այս պարագան նոր կնճռոտութիւն մը յառաջ պիտի բերէ պետութեանց երկու խմբակցութիւններուն միջեւ և այս պատճառով կը հաւաստուի թէ Երրեակ Համաձայնութիւնը եա պիտի կենայ դիմում ընելու մտադրութենէն, սակայն դիւանագիտական փոխադարձ խաղով մը պիտի պարտադրէ Երրեակ զինակցութիւնը որ ինքը նախաձեռնարկ ըլլայ պատերազմը արգիլելու գործին։

Է. ԱԿՆՈՒՆԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Դաշնակցական յայտնի գործիչ Պ. Է. Ակնունի առջի գիշեր սովորական ժամէն վերջ փողոց ելած ըլլալուն համար Բերայի ոստիկանութեան կողմէ ձերբակալուելով երէկ պատերազմական ատեանին յանձնուեցաւ։

«ՊԱՅՔԱՐԳՏԱՐ»Ի ԴԱԴԱՐՈՒՄԸ

Իթթիհատական «Պայքարգատար» անուն թերթը, որ Մէվլանզատէ Րիֆաթ էֆ.ի խմբագրութեան տակ կը գտնուի, զինուորական իշխանութեան կողմէ դադարման դատապարտուեցաւ իբր խռովայոյզ հրատարակութիւններ ընող։

ՎԱՐԶԱՊԵՏԸ ԵՒ ՇԷՅԽ-ԻՒԼ-ԻՍԼԱՄԸ ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ ՄՕՏ

Երէկ կէս օրէ առաջ Վարչապետը և Շէյխ-իւլ-Իսլամը Սուլթանին ներկայանալով ներքին և արտաքին քաղաքական խնդիրներու մասին տեղեկութիւններ հաղորդեցին Սուլթանին և կառավարութեան այս առթիւ ձեռք առած միջոցներու վրայ բացատրութիւններ տալէ վերջ Սուլթանին կարծիքը ու հաւանութիւնը ստացան։ Յետոյ Քեամիլ փաշա և Շէյխ—իւլ—Իսլամը Բ. Դուռ գալով Նախարարաց Խորհուրդը նիստի հրաւիրեցին։

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴ Ե ԷԿՈՒԱՆ ՆԻ ՍՏԸ

Նախարարաց Խորհուրդը երէկ կէս օրէ վերջ Բ. Դրան մէջ նիստ գումարելով զբաղեցաւ օրուան քաղաքականութեան ստացած վիճակով և խորհրդակցութիւններ կատարեց։

Քեամիլ փաշա Սուլթանին հետ կատարած տեսակցութեան և Սուլթանին կողմէ յայտնուած կարծիքներու մասին տեղեկութիւններ հաղորդելով, ժողովը յետ խորհրդակցութեան իր որոշումները տուաւ։ Իրիկուան դէմ կայս. Բ. սենեկապետը Բ. Դուռ գալով տեղեկութիւն ստացաւ տրուած որոշումներուն վրայ, զորս Սուլթանին վաւերացման ենթարկեց։

ԸՆԴՀԱՐՈՒՄ ԹԷՐՔՕԶ ՔԷՕՅԻ ՄԷՋ
ՊՈՒԼԿԱՐ ՀՐՈՍԱԿՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՕՍՄ. ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԴԻՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կը տեղեկանանք թէ առջի օր Թէրքօզ Քէօյի կողմը Պուլկար հրոսակախումբ մը յարձակում գործած է օսմ զինուորներու վրայ, որոնք իսկոյն դիմադրութեան ձեռնարկեցին։ Այս առթիւ բուռն ընդհարում մը տեղի ունեցած է, որու մասնակցած է նաեւ Պուլկար ջոկատ մը։ Ընդհարումը աւելի սուր հանգամանք մը ստանալէ առաջ երկու կողմի սպաներու միջամտութեամբ վերջ գտած և քննութեան ձեռնարկուած է։

ԱՊՏԻՒԼ ՀԱՄԻՏ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԽՆԴՐԷ

Կը տեղեկանանք թէ Գահընկէց Սուլթանը Բ. Դրան ներկայացուցած մէկ խնդրագրով ազատութիւն կը խնդրէ, Պոլսոյ մէջ ապրելու համար։

** Կ'ըսուի թէ այս խնդրագիրը Նախարարաց Խորհուրդի նկատառման յանձնուած է։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՕՍՄ. ՑԱԾԱՆԱՒ ՄԸ ԿԸ ՌՄԲԱԿՈԾԷ ՇԻՐԱՆ

ԱԹԷՆՔ, 15 Յունվ.— «Մէճիտիէ» յածանաւը մշուշին շնորհիւ յաջողեցաւ Տարտանէլի մօտ գտնուող հելլէն թորփիլներուն գիծերէն աննշմար անցնիլ և այսօր երեւցաւ Շիրայի առջեւ ու ռմբակոծեց վառօդարանը և ածուխի մթերանոցները։ Նաեւ թնդանօթի 15 հարուած արձակեց Հելլէն «Մակեդոնիա» յածանաւին վրայ, որ նաւահանգիստը կը գտնուէր նորոգուելու համար։ «Մակեդոնիա»յի հրամանատարը ընկղմել տուաւ նաւը։ Ածուխի մթերանոցին մէջ աշխատող երկու հոգիներ սպաննուեցան Օսմ. յածանաւին ռումբերէն։ «Մէճիտիէ» յետոյ մեկնեցաւ Շիրայէն։

— 138 —

... Կը հաւատար։

Եւ որովհետեւ կ'ուզէր անմատչելի ըլլալ ամէն կարեկցական զգացումի, ինքն իրեն կ'ըսէր.

— Թագաւոր մը ամեն բանէ վեր է։ Թագաւոր մը Աստուծոյ մէկ բղխումն է։ Թագաւոր մը Աստուծոյ թեւն է՝ պաշտօն ունենալով աշխարհի վրայ հաստատուն պահելու հաւատացեալները հաւատքին մէջ և հաստատուն պահելու վանոնք անողոքաբար։

Ասկէց իր հպարտութիւնը։

— Ես Սպանիաներուն թագաւորն եմ, Բորթուկալի Թագաւոր, Հնդկաստանի Կայսր, Ստորին Նահանգներու վեհապետ Գերման, կայսեր զաւակ, Անգլիոյ մէկ թագուհիին ամուսին. աշխարհի ամենահզօր Միապետն եմ, այն զոր Աստուած նշանակեց հաւատքը պարտադրելու բովանդակ աշխարհի վրայ։

Եւ իր կրօնական հաւատքը, փոխակերպուելով քաղաքական հաւատքի, հաւատացած էր տիեզերական միապետութեան։

Ասկէց իր արարքները Եւրոպայի բոլոր երկիրներուն մէջ։

Ասիէց իր անմիջական միջամտութիւնը Ֆրանսայի գործերուն։ Այդ երկիրը, տրամաբանօրէն, պէտք էր Սպանիոյ կցուէր առաջին անգամ, քանի որ իր ճամբուն վրայ կը գտնուէր, և զայն կցելով, միեւնոյն ատեն իր պետութիւնները կը միացնէր անհարկու խմբաձի մը մէջ։

Ահա այսպէս էր այն մարդը, որուն վրայ Ֆաուսթա, նայուածքին ուժովը, իր կախարդիչ գեղեցկութեան փայլովը, տարած էր առաջին յաջողութիւն մը։ որով պարծենալու իրաւունք ունէր։

Ֆաուսթա, ուրեմն, նստաւ այն չնորհագեղ գիրքերէն մէկուն մէջ, որոնց գաղտնիքը ինք գիտէր։

— 139 —

Թագաւորը նստաւ իր կարգին և.

— Խօսեցէք, Տիկին, ըսաւ տեսակ մը մեծարանքով։

Այն ատեն այն ներդաշնակ ձայնով որուն հրապոյրը այնքան հզօր էր.

— Կը բերեմ Ձեր վեհափառութեան, Հանրի Գ. Թագաւորին յայտարարութիւնը, որով կը ճանչցուիք իբրեւ յաջորդ և միակ ժառանգորդ Ֆրանսայի Թագաւորին...

Էսքիրիալ իր կրակէ աչքը չեշտեց Ֆաուսթայի վրայ և մտածեց.

— Ի՞նչ պիտի յանձնէ՞ մագաղաթը։

Թագաւորը ըսաւ.

— Տեսնենք այս յայտարարութիւնը։

Ֆաուսթա անոր վրայ արձակեց ամենէն անտարբեր դիմակներ պրպտելու, ամէնէն գոց խիղճերը խորաչափելու վարժ արագ և ապահով նայուածքը, և զայն չտեսնելով իր փափաքած կէտին վրայ.

— Այս փաստաթուղթերը ձեզի յանձնելու համար, անխուսափելի կը թուի ինծի քանի մը բացատրութիւններ տալու Ձեզի, զի՛ս ներկայացնելու ձեզ։ Հարկ է որ Ձեր վեհափառութիւնը գիտնայ թէ ո՛վ է Ֆաուսթա իշխանուհին, թէ արդէն ի՛նչ ըրած է և ի՛նչ կրնայ և կ'ուզէ ընել տակաւին։

Էսքիրիալ պաստեց յօնքերը և մրմռաց.

— Վստահ էի այս մասին։

Թագաւորը ըսաւ պարզապէս.

— Մտիկ կ'ընեմ ձեզի, Տիկին։

— Ես ան եմ զոր Եկեղեցւոյ քանիներեք իշխանները գաղտնի Փակարանի մը մէջ հաւաքուած, արժանի նկատեցին Ս. Պետրոսի բանալիները կրելու։ Ան որուն վրայ խոստովանեցան կամք և կարողութիւն պաշտա-

ՊԷՑՕՂԼՈՒ ՊՈՒՏԱՅԷԹ ՄԱՀՔԷՄԷՍԻ

Պիրինճի Հուգուգ Տաիրէսինտէն. — Տիգրան Ճիվանեան էֆ.նին պա օէնէ մուտտաագ վէքիլի Ագրիպաս Դուրեան էֆ. զաուճէսի Պէյօղլու Պիտայէթ Մահքէմէսի Պիրինճի Հուգուգ տաիրէսինէ վէրիլէն արզուհալտա մուվէքքիլինին Կալաթատա Պէնձէքնալէ Բողազընտա Պանգը Օսմանի վէ Հէրապան ճատտէսինտէ 16 Նումէրօլը մաղազատա մուգիմ Միւսիւ Բօլ գիմմէթինտէ բնգըզար միւտտէթէ միւտտարգ Հագիրանտան հէտի վէ հիժրի Թախլիյէյէ գատար ալթուն ագչէ հէվմի օթուզար ղըրտան միւթէրագքիմ 95 կիւնլիք իծրամի սեքիզ պուչուգ ատէտ լիրայի օսմանի քի ճէման օթաւեպէչ պուչուգ լիրայի օսմանի պէտէլ իճարէսինին թահսիլի թալէպէ օլընմագտան նաչի վուգուպուլան տավէթ իւզէրինէ միւտտաի ալէյհին տուգքեանընը գարայուպ նէրեյէ կիթտիկինտէն տաւխի մէճհուլ իտուկի անլաշըլմագլէ էվրագը հավատիսլէ իլանէն թէպլիղաթ իճրասը գարարկիր օլարագ օլ սուրէթլէ վագը օլան տավէթէ մէպնիյ մուրաֆաայէն կիւնտէ միւտտաի ալէյհին կէլմէկի անլաշըլմագլա պէր Մուճիպի թալէպ ղըյապընտա մահքէմէսի ալըլ իճրա միւտտաայա հէտի ատէտ լիրայի օսմանինին 328 սէնէսի լթիմաղընտան դէմանը թախլիյէյէ միւտտարգ 10 Թէշրինի էվվէլ սէնէ 328 Թարիխինէ գատար միւրուր իտէն հիւգ կիւնլիք ալթուն ագչէ օթուզար ղըրշտան իւչ պին ղըրշ-լա միւտտաի ալէյհինէն թահսիլինէ վէ իսթիտատէն Թախլիյէ հագգընտա-քի մէտարգի իճրալէնին թահսիլինէ միւթէալլիգ Թալէպին մնվձուտ օլմամասընտան նաչի բէտտտինէ 8 Քեանունը էվվէլ 328 Թարիխինտէ պազայէյէն վէ միւթթէֆրգէն գարար վէրիլերէք օլ պապաէ սատր օլան իլամըն սուրէթի մուսատտագասը Թէպլիղ ատտ օ ընմագ իւզէ ուսուլը մուհաք.մէի Հուգուգիյէ գանունընըն 249րնճը մատտէսի հիւքմինէ թէվֆիգէն մէհաքիմ տիվանխանէսինէ թալիգ իտիլտիյի կիպի էվրագըհավատիսլէ տախի իլանը քէյֆիյէթէ իպթիտար գըլընըր: 2 քեան. սանի 328

ԱՐԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ՄԻԱՅՆ

ԿԱՐԵՒՈՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ԱՆՈՆՑ ՈՐ ԿՈՐՍՆՑՈՒՑԵՐ Է ԻՐ ՖԻԶԻՔԱԿԱՆ ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՆՈՆՑ ՀԱՄԱՐ ՈՐՈՆՔ ԿԸ ՏԱՌԱՊԻՆ ԱՆԿԱՐՈՂՈՒԹԵՆԷ. ես պատրաստած եմ դեղ մը, որ կը բերէ ուրախութիւն և յոյս: Ես ունիմ հրաշալի դարման մը անոնց

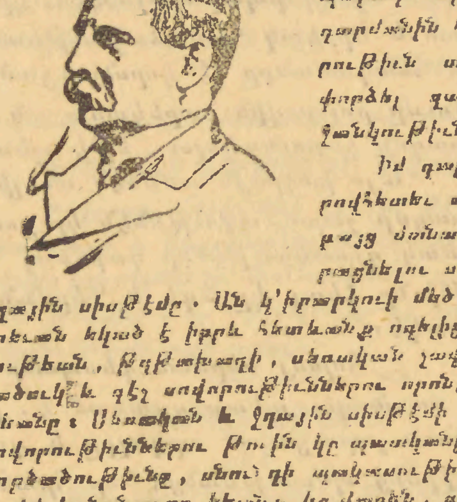

համար որոնց ջիղերը բոլորովին քայքայուած են զէշ սովորութիւններու հետեւանքով կամ անխոհեմ պարագաներու ազդեցութեան տակ: Որպէս «ԱՄՐԻԹԱ» դարմանին հնարիչը՝ ես պարտք կը սեպեմ հնարաւորութիւն տալ ամէն մէկ անկարող և ջղային մարդոց փորձել զայն բոլորովին ձրիաբար, և երջանկութիւն անոնց որոնք յոժարին կը տառապին:

Իմ դարմանս թարմ և ամէնուն, որովհետեւ ան կը վերականգնէ առողջութիւնը և ոյժը, բայց մանաւանդ պիտանի է հոն՝ ուր պէտք կայ զօրացնելու սեռական գործարանները, դարմանելով ամբողջ ջղային սիսթէմը. Ան կ'իրագործէ մեծ յաջողութեամբ հոն ուր անկարողութիւնը երեւան եկած է իբրեւ հետեւանք ոգելից ըմպելիներու, ծխախոտի չարաչար գործածութեան, Թղթախաղի, սեռական չափազանցութիւններու, ինչպէս նաեւ այնպիսի ծածուկ զէշ սովորութիւններու որոնք վնաս կը պատճառեն սեռական կարողութեանը: Սեռական և ջղային սիսթէմի վրայ վնասակար ազդեցութիւն գործող զէշ սովորութիւններու Թուին կը պատկանի նաեւ թանձր Թէյի կամ սուրճի չարաչար գործածութիւնը, մանաւանդ պակասութիւնը, [illegible]: Անոնցմէ շատերուն, որոնք Թէև [illegible] կանոնաւոր կեանք կը վարեն, բայց յոժարին կը տառապին պատանեկութեան սխալներէ, իմ դարմանս շատ կու տայ այն երջանկութիւնը, որուն կը ձգտին այնքան բուռն կիրքով:

«ԱՄՐԻԹԱ»ն պիտանի է ամէն տարիքի մարդոց համար:
«ԱՄՐԻԹԱ»ն ազդիչն է աղաչելի [illegible]:
Ան ուժ կու տայ սեռական գործարաններուն, նոր կենսունակութեան մը համար: Այն անհամբեր նշանները, որոնք երեւան կուգան անկարողութեան հետեւանքով, բոլորովին կ'անհետանան, կը մնայ [illegible] միայն բուռն, առողջութիւն կը ներշնչէ: Ով որ [illegible] յուսահատութեան մէջ ինկած է, կրնայ գրել ինծի, կատարելապէս ձրիաբար [illegible] Թէ ես պիտի ղրկեմ իրեն այն դարմանը որ նորէն ոյժ և կարողութիւն պիտի տայ իրեն: Այդ դարմանին գործածութեան շնորհիւ շուրջ 10էն 30 տարի [illegible] իրեն երիտասարդացած պիտի զգայ: Ով որ իրեն դիմէ կրնայ վստահ ըլլալ Թէ լիովին [illegible] պիտի հասնի իմ կողմէս: Պէտք է միայն նամակ մը գրել, ներփակելով երեք հատ մէկական դահեկանոց նամակադրոշմ (փուլ) ծախսերու համար: Ես կը ղրկեմ փորձի համար «ԱՄՐԻԹԱ», խնամքով փաթթուած, այնպէս որ ոչ ոք կրնայ իմանալ Թէ ինչ է [illegible]: Ինծ ուղարկուած բոլոր նամակներուն գաղտնապահութիւնը կ'ապահովեմ:

Մի՛ յետաձգէք և արհամարհանքով մի՛ վերաբերիք դէպի իմ առաջարկս, այլ փութացէք օգտուիլ պատեհ առիթէն, դարմանուելու համար:

Գործեր կ'ըսէ. «Այլեւս մի՛ տառապիք, գրեցէ՛ք ինծի, և կը ստանաք այն ինչ որ կը փնտռէիք»:

Հասցէ՝

ԿՈՐԱՃԻՕ ԲԱՐԲԷՐ. Հաստատ. Թիւ 5. Ղալաթիա, Մէհմէտ Ալի փաշա խան, 2 կ. Պոլիս:

ԱՌԱՋԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՋՐԻ

ԱՓՐՈԴԻՏԵԱՆ ԵՒ ՏՆՆԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՑ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿ

ՏՕՔԹԷՕՐ
ԳԱՒԼՕ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Գիտական վերջին նորութեանց համեմատ առանց ցաւ պատճառելու կը դարմանէ ջերմամիզութիւնը, ֆրանկախտը, երաշափորձութիւնը, առնական անկարողութիւնը և դժուարամիզութիւնը:

Բացի կիրակիէ, ամէն օր կը գտնուի Պահճէ գաբու, Նէքերճի Համի Պէքիրի անկիւնը, Մէրհամէթճեան դեղարանը:

ՈՒՐԲԱԹ ՕՐԵՐԸ ՋՐԻ 30—2

ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ ԹՈՎՄԱՍ
ՑԱՆՑՆԱԿԱՏԱՐ

[illegible]

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ
ՆՈՐԱԾԻՆ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ
ԵՒ
ՏՂԱՅՈՑ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ՏՔԹ. Օ. ԿՈՐԵԿԵԱՆ

ԲԺԻՇԿ ՀՄԸՆ. ԱՆՆԵԼԱՆՈՑԻ
ՄԱՆԿԱՍՏՆՋԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Հիւանդ կ'ընդունի ուրբաթ և կիրակիէ զատ միւս օրերը ցերեկէ վերջ իր բնակարանը Բերա, Թէփէպաշը, Թիւ 12:
50—7

ԻՕՏ

Ինչու այօքան շատ ձկան իւղ կը գործածուի անարիւն և տկարակազմ տղայոց համար:

Որովհետեւ ան իր մէջ կը պարունակէ կազդուրիչ Իօտ գործածուած վիճակի մէջ, բայց ամէն ձկան իւղ հաւասար ոյժ չի կրնար ունենալ. անոր ամէնէն լաւագոյնը և թարմը պէտք է փնտռել Հայկ Ալլահվէրտիի դեղարանը, Պահճէ Գաբու Եէնի Բօսթահանէ ճատտէսի:

ՄԵԾ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
„ՄԱՆՁՈՒՄԷ"Ի ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

ՀԱՆՐ. ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

«Մանզումէ»ի տնօրէնութիւնը դիւրութիւն մը տալու համար ժողովուրդին «Հանրային Գործակատարութեան ընկերութիւն» անուամբ ընկերութիւն մը կազմած է կարող օրէնսգէտ և ձեռնհաս անձնաւորութիւններէ բաղկացած, զոր կ'առանձնէ Թէ Պոլսէն և Թէ գաւառներէն յանձնարարուած դատական փախանորդութիւնները, դատական և վարչական հետապնդումներ, գինուորագրութեան վերաբերեալ գործողութիւններ, [illegible] և կալուածոց տուրքերու գեղջումները, դրամական փոխատուութեան և առուծախի կալուածական միջնորդութիւնները, [illegible] խնդրանքները, վաճառատուներու պաշտօնեայի մատակարարութիւնը խիստ դիւրամատչելի վարձքով և կատարեալ ուղղամտութեամբ:

Դիմել Պապ Ալի ճատտէ "Մանզումէ"ի խմբագրատան Հանրային Գործակատարութեան Ընկերութեան տնօրէն Ս. Թաշճեան էֆ.ին:

ՏՕՔԹՕՐ ԵԴՈՒԱՐԴ ՇԱՀՊԱԶ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՍՐՏԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

[illegible]

ՏՕՔԹ Ք. ՃԷՋՎԷՃԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ՏՆՆԴԱՄԻԶԱԿԱՆ ԵՒ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Պետական և Ազգ. հիւանդանոցներու մէջ իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած ըլլալով կարճ ժամանակի մէջ կը դարմանէ հին և նոր ջերմամիզութիւնը, երիկամունքի (պէօպրէք), միզափամփուշտի բրօսթաթի բորբոքումներ, զէշ դարմանուած յառաջ եկած ամբոխիկներու ուսեցներ, անկարողութիւն, ամլութիւն, բրօսթաթի վերաբերեալ բորբոքումներու համար Վիէնի նորահնար գործիքով մասնաւոր, արգանդի և ձուարաններու ախտաբանութիւններ:

Գաղտնական պատի համար սովորական դարմանումներու հետ Էռլիխի Սալվարսանի երակաշէն ներարկումները մասնաւոր խնամքով կը կատարէ դեղամատչելի գնով:

Բացի Վասէրմանէն, իր դարմանումին տակ գտնուած ցիւանդներուն Թարախի, մէզի, խուխի մանրէաբանական քննութիւններ առանց վճարումի: Բացի կիրակիէ, ամէն օր կը գտնուի Պոլիս, Եէնի Բօսթախանէ ճատտէսի Թիւ 4, Հայկ Ալլահվէրտի դեղարանը: ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ օրերը ձրի:

ԱՂԴ

ՅՕԴԱՑԱՒԵՐԸ
ՌԻՒՄԱԹԻԶՄԻՆ ՈՎ
ՊԷՏՔ Է ԴԱՐՄԱՆԵԼ
Քաղաքական Բժշկական և
Ընդհանուր Առողջապա-
հական ժողովէնարտօնեալ

Շատ մը երեւելի բժիշկներէ գործածութիւնը յանձնարարուած և ազդեցութիւնը բժշկական գիտութեան մը աներկբայ եզող «Րիւմաթիզմին»ը դրոշէն գործածելով ընդհանուր յօդացաւերը (հին և երկարատեւ, սուր, յօդուածային, ջղային և գուտ ոսկրաջղային) ցաւերը յաջողութեամբ կը դարմանէ:

Տարիներով այս հիւանդութիւններէն տառապողները «Րիւմաթիզմին»ին մէկ շիշին գործածութեամբը անգամ անոր զօրազանց ազդեցութիւնը պիտի տեսնեն:

ՇԻՇԸ 7 ԴԱՀԵԿԱՆ Է

Արտօնատէր՝ դեղագործ Ցակոբ Օ. Ռոբէնեան [illegible] Պոլսոյ կեդրոնատեղին է Գալթաքճեան դեղավաճառանոցը: Գաւառներէն յանձնարարութիւնները 2 ղրուշ փոստի ծախքով միայն կ'ընդունուին:

ԹԻՒՐՔԸԿԱԼ

Ազ. Շէհիրի մեջ նոր գործակալն է Ցարութիւն էֆ. [illegible], որուն պէտք է դիմել բոլոր հաշուական խնդրոց և «Մանզումէ»ի բաժանորդագրուելու համար:

ՏՆՂԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ՏՈՔԹ. Խ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

1903 Թուականէն ի վեր, [illegible]

[illegible]

ՏՔԹ. ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԳԻՈ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԱԽՏԵՐՈՒ

Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր, Շիշլի, Օսման պէյի գաւիտոյն մօտ, Նանէեան տարանելմանի իր յարկաբաժնին մէջ:

Արմնը և կանանց ինչպէս նաեւ աղաչաց ամենազգի հին և նոր ախտերը, տաժօրքի, ստիճներու, երիկամներու, որոց ձայնի հիւանդութիւնները անգլիական և ամերիկեան նորագոյն մեթոտներով կը դարմանէ: Ֆրանկախտը և անոր հետեւանք բոլոր յամառ հիւանդութիւնները Սալվարսանի և բոլորովին նոր դրութեամբ Սօսմինի ներարկումներով կը աուժէ բուժէ առանց ո՛ և է ցաւի և առանց գբաղումի արգելք ըլլալու:

Որպէսզի ո և է մէկը չի վարակուի թիֆոյով և ղոլերայով, վերջերս Ամերիկայի և Անգլիոյ մէջ հնարուած, կիրարկուած և յաջողութեամբ պսակուած նորագիւտ միջոցներով պատուաստում ալ կը կատարէ:

Ուրբաթ օրերը մինչեւ կէսօր ձրի:

ՏՕՔԹ. ՌՈՒԲԷՆ ՕՀԱՆԵԱՆ
ՔԷՕԹԱՀԵԱ

Վկայեալ Պէյրութի Ամերիկեան համալսարանէն, առժամեայ Թաղապետական բժիշկ, մասնագէտ, ներքին և մորթային հիւանդութեանց: Կը հրաւիրենք Քէօթահեայի ազգայ հասարակութիւնը օգտուիլ յարգելի Տօքթէօրին ներկայութենէն: 2—5

ՏՆՂԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Բերա, Թագսիմի ֆրանսական հիւանդանոցին քովն, Թիւ 9 Վալիտէ Չէշմէ ճատտէսի

Տ^ՈՔԹ. Արամ Ունճեան

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ՔԻԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ ՈՒ ԿՈԿՈՐԴԻ
Հիւանդութեանց

[illegible]

ԳԱՂՏՆԱԿԱՆ ԱԽՏԻ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄԷՆ ԲՈՒԺՈՒՄ

ՏՔԹ. Յ. ՈՒՂՈՒՐԼԵԱՆ

Բրօֆէսէօր Էռլիխի վերջին անգամ գտած 606 Սալվարսան դեղերով կատարելապէս կը բուժէ հին և նոր գաղտնական ախտերը, միմիայն մէկ էնժէքսիօնով. Նաեւ կարճ ժամանակի մէջ կը դարմանէ ջերմամիզութեան, միզամանի և երիկամունքի և բրօսթաթի հիւանդութիւնները, ինչպէս նաեւ առնական անկարողութիւնն բոլորովին նոր մեթոտներով: Իրեն դիմող հիւանդները կ'ընդունի ամէն օր իր գործատեղին, Սիրքէճի: Թրամվէյի ճամբուն վրայ Ձեպիւլուանկարչատան առաջին յարկը:

Ծանօթ. — Ամէն տեսակ գործողութիւններ մեղանչքի և արգանդի հիւանդութեանց մասնաւոր խնամք:

ԳԱՐԱՄԱՃԵԱՆ

ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՅ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ Ի ՊԱՐԹԱԼ

Նօթնամեայ Իստասի
Հինգերորդ տարեշրջան

Վարժարանս նոր տարեշրջանէն սկսեալ Իստասի վերածուած ըլլալով, գաւառացիներու կազմութեան համար այժմէն արձանագրութիւն արձանագրութիւն բացուած է մայրաքաղաքիս և շրջականներու, ինչպէս նաեւ գաւառացի աշակերտներու համար: Կրթական նոր ծրագիր մը համաձայն մեծ խնամքով կ'աւանդուին Հայերէն, Թուրքերէն, Ֆրանսերէն և Անգլերէն՝ իրենց իսկ սեպհական լեզուով և խօսելու վարժութեամբ (բալէթիք), նոյնպէս գիտութիւնները և ուսմանց անհրաժեշտ բոլոր ճիւղերը, մասնաւորաբար վաճառականութիւն, ատմարականութիւն, ստենօական և առեւտրական գիտելիք: Իսկ աղջիկներու համար տնտեսագործութիւն, կար և ձեռագիտութիւն սեռական և գործնական:

Գիշերօթիկները կը վայելեն մայրական խնամք, կանոնաւոր հոգածութիւն և ընտիր սնունդ՝ առողջապահիկ պայմաններով, Շէնք ընդարձակ, գեղեցկադիր և օդաւէտ ընդարձակ պարտէզով:

Հիմնադիր Տնօրէն
ԳԱՌՆԻԿ ԳԱՐԱՄԱՃԵԱՆ

ՏՔԹ. Գ. ՍՈՒՐԵԱՆ

Բժիշկ Ֆրանսական Հիւանդանոցին և Նախկին Տնօրէն-Բժիշկ Ֆրանկախտի հիւանդանոցին

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

Ֆրանկախտի, արանց և կանանց ծննդամիզական և վիրաբուժական հիւանդանոցին

ԱՌԱՋԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՋՐԻ

Իր երկար փորձառութեան շնորհիւ կարող է կարճ ժամանակէն բուժել ամենահին ջերմամիզութիւնը (կութմիլիմէէ) ֆրանկախտը, սեմնահօսութիւնը, առնական կարողութիւնը, ի հարկին ելեքտրաբուժութեամբ և Ռէօնթկէն ներարկումով:

Նոյնպէս կանանց արգանդի հիւանդութիւնները, դաշտանի խանգարումները, հոսումները և արանց դժուարամիզութիւնը, բրօսթաթի և միզման հիւանդութիւնները և քարերը (աւազախտ) կը բուժէ իր նորահնար գործիքներու միջոցաւ, կատարելով անհրաժեշտ վիրաբուժական գործողութիւնները:

Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 1-6 (Ը. Ե.) Պահճէ Գաբու Համիտիյէ-Մէսճիտի դէմ Իւթիւճեան դեղարանի վերի յարկը իր մասնաւոր սրահին մէջ:

ՀԱՏԱՎԱՃԱՌՈՒՄ ԵՒՐՈՊ. ԹԵՐԹԵՐՈՒ
«ԲՈՒՐ ԼԸ ԲԼԷՕԲԼԸ Տ'ՕՐԻԱՆ»

Հայկական պահանջներուն նուիրուած
ԲԱԲԱԿԱԼԼՕ
Աշխարհահռչակ պատկերազարդ

քաղաքական երգիծաթերթ
«ԼԸ ՄԱԹԷՆ», «ԼԸ ԹԱՆ», «ԼԸ ԺՈՒՐՆԱԼ»
եւն. քաղաքական օրաթերթեր

Գաւառական յատուկ վաճառներու մասնաւոր դեղ: Դիմել Պոլիս, Պապը Ալի ճատտէսի Թիւ 72, Եփրատ գործակալութիւն, Ստեփան Բիւրքճեանի:

[illegible] ԹԱՇՃԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ

[illegible]

— 140 —

մունքը քաղաքակրթելու: Ան որ, համոզումով կամ քրտնութեամբ, պիտի դիմայ հաւատքը պարտադիր ընել համօրէն աշխարհի: Ես Պապուհին եմ:

Ֆիլիք, իր կարգին, երկվայրկեան մը դիտեց զայն:

Իրեն, կաթոլիկէ Թագաւորին, եղած այսպիսի խոստովանութիւն մը, հեղինակին վրայ ցոյց կուտար անսովոր քաջութիւն մը, որովհետեւ կրնար մահացու հետեւանքներ ունենալ:

Ֆիլիք հիացաւ, թերեւս, բայց.

— Դուք ան էք զոր Քրիստոնէութեան պետին մէկ չունչը տապալեց, երբ դեռ ան (դուք) ոտք դրած չէր բազմացեալ քահանայապետական այդ գահին պատուանդաններուն վրայ: Դուք ան էք զոր Պապը մահուան դատապարտեց, ըսաւ ոչ առանց բրտութեան:

— Ես ան եմ, զոր մահուընէր իրաւ է Թէ գայթեցուց իր ընթացքին մէջ: Ան զոր Սեքստոս Ե. իր բանտերուն մէջ պահեց և մահուան դատապարտեց, բոլո... Բայց ես ան եմ նաեւ զոր ոչ մահուընէր, ոչ Պապը, ոչ մէկը անգամ չկրցան տապալել, որովհետեւ Էստրեալ եմ Աստուծոյ՝ որ կատաջնորդէ զիս անհերքելի յաղթանակին քրիստոնէական հաւատքին օգտին համար:

Ասիկա կ'ըսուէր հանդիսաւոր անկեղծութեամբ, այնպիսի շեշտով մը, որ Թագաւորը, իր հաւատացեալի հանգամանքով, չէր կրնար չ'ազդուիլ, և սկսաւ դիտել զայն գոռոզ սարսափով խառնուած յարգանքով մը:

Էսքինօզա, անշուշտ աւելի սկեպտիկ, խորհեցաւ.

— Ինչ կարողութիւն: Եւ ինչ հրանայի գործակալ հաւատաքննութեան, եթէ կարենամ...:

Ֆառւսթա յարեց.

— Որ օրէնքն է որ կ'արգիլէ կնոջ Պետրոսի գա-

— 137 —

Ի՞նչ մարդ էր այս Ֆիլիք Թագաւորը:

Անկեղծ հաւատացեալ մըն էր:

Իր մանկութենէն, եպիսկոպոսներ, կարտինալներ, արքեպիսկոպոսներ, յամր և համբերատար ճարտարութեամբ մը, հերկած էին իր ուղեղը և հոն ցանած էին անխլելի սարսափ մը:

Ան կը հաւատար ա՛յնպէս՝ ինչպէս մարդ կը շնչէ:

Գերագոյն իմացականութեամբ մը օժտուած, այս հաւատքը բարձրերը տարած էր, մինչեւ բացարձակը, իրեն համար զայն զէնք մը և պաշտպան վահան մը ըրած էր, և երազած էր ինչ որ ժամանակին երազած պէտք էր ըլլար Թօրքուէմատա, այսինքն համօրէն աշխարհ իր հաւատքին հպատակ, այսինքն իրե՛ն հպատակ:

Պատմութիւնը, անոր վրայ խօսած ատեն, կ'ըսէ մեզի. խաւարչոտ, մոլեռանդ, ամբարտաւան բռնապետ... Թերեւս... Ամէն պարագայի մէջ, ասիկա քիչ մը շատ շուտ ըսուած է:

Բայց մենք կ'ըսենք. ԱՆ ԿԸ ՀԱՒԱՏԱՐ: Եւ ասիկա կը բացատրէ ամէն բան:

Կը հաւատար Թէ հաւատքը անհրաժեշտ է մարդուն ապրելու համար երջանիկ կեանք մը և մեռնելու համար խաղաղիկ մահով մը: Դաւել հաւատքին դէմ, ուրեմն դաւել է մարդոց երջանկութեան, ուրեմն յանձնել է զանոնք յաւիտենական մահուան մը, քանի որ ոչինչ, ո՛չ մէկ յոյս, ոչ մէկ հաւատք չէր գար մեղմել այդ վերջին վայրկեանին դառնութիւնը... Անհաւատները, հերետիկոսները կը Թուէին իբրեւ չարագործ էակներ, զորս հարկ էր ջնջել ընել:

Ասկէց ահա առաջ եկան մարդկային կեանքերու զարհուրելի սպանդները, տանջանքներու անլուր նրբացումները: Վայրենի զաղա՞ն: Ո՛չ: Հոգիները կ'ազատէր մարտիրոսացնելով մարմինները: